

עמותת
המשפט
בשירות
הזיקנה

דוח העשור: שיח זכויות הזקנים בישראל

דוח העשור הראשון 2002-2012
הישגים ואתגרים

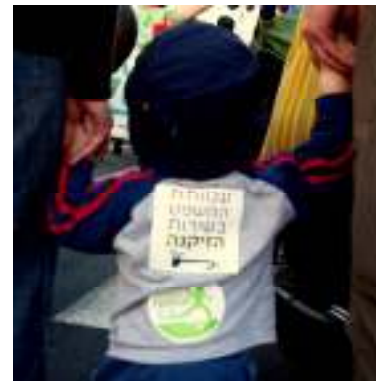
דוח מסכם פעילות עמותת המשפט בשירות הזיקנה
ותמונת מצב של ההתפתחויות המשפטיות העיקריות בתחום

דוח העשור: שיח זכויות הזקנים בישראל

דוח העשור הראשון 2002-2012

הישגים, ואתגרים

דוח מסכם של פעילות עמותת המשפט בשירות הזיקנה
ותמונת מצב של ההתפתחויות המשפטיות העיקריות בתחום

עמותת המשפט בשירות הזיקנה

מאי 2012, אייר תשע"ב

"בהתחלה הם יתעלמו ממך,
לאחר מכן ילעגו לך,
בהמשך יילחמו בך,
בסוף – תנצח"

First they ignore you ,
Then they laugh at you ,
Then they fight you ,
Then you win".

מהטמה גנדי

למי תודה

עמותת המשפט בשירות הזיקנה מבקשת להודות לכל חבריה, תומכיה, אוהדיה, מתנדביה, ופעיליה, על שבזכותם הצליחה העמותה להגיע ליום זה ולציין את העשור הראשון לפעילותה.

קצרה היריעה מלהזכיר ולציין את כל המעורבים בעשייה העשירה המפורטת בדוח זה, אולם ראוי לציין את האנשים והגופים המרכזיים שהיוו את הציר המרכזי לפעילות העמותה מאז הקמתה:

התודה לחברים המייסדים של העמותה הרשומים וחתומים על מסמך ההתאגדות הראשון שהוגש לרשם העמותות, אשר בחזונם רק חלמו על העשור הראשון: **ד"ר ישראל (איסי) דורון, עו"ד נטע ארז, עו"ס אילת שחם- הרמן, עו"ד אדם פיש, פרופ' משה כהן-אליה, ד"ר אילן סבן, ולחברי הוועד המנהל שהצטרפו מאז לעמותה: פרופ' משה פיביך, עו"ד יעל פנקס, מר בני זוסמן, וד"ר מרואן חכים.**

לחברי הוועדה המשפטית של העמותה, אשר ליוו ומלווים את העמותה במלחמותיה המשפטיות: **עו"ד אדם פיש, פרופ' משה כהן-אליה ודר' אילן סבן.**

לעו"ד רון ברנט ולכל עובדי משרדו, שליוו ותמך בעמותה מאז ראשית דרכה, וחתם על מסמכי הייסוד של העמותה, והעניק לה את התמיכה המשפטית מאז הקמתה ולכל אורך הדרך מאז;

לחברי ועדת הביקורת של העמותה: **עו"ס חיה אידלמן ועו"ד רון ברנט** (עד שנת 2011) על עבודת הביקורת היסודית והמעמיקה לאורך השנים;

לעו"ד כרמית שי, היועצת המשפטית הראשונה – ועדיין היחידה – של העמותה, שהקפיצה את העמותה מדרגה בכל הנוגע לפעילותה ולהישגיה;

לעו"ס מאיה פרנקל- יוסף, רכזת הפרויקט למיצוי זכויות ניצולי שואה, שהידע והמחויבות שלה לנושא הרחיבו את פעילות העמותה גם לתחום חשוב זה.

לרו"ח ארנון כרם על הליווי המקצועי והנאמן מאז ההקמה ועד היום, ועל הסיוע בצליחת כל הקשיים הכלכליים.

לקרן החדשה לישראל על תמיכה הכספית בעמותה בראשית דרכה שאיפשרה לה לבצע את קפיצת המדרגה בהמשך דרכה.

לזהבית קורבר העוזרת האדמיניסטרטיבית על עבודתה המסורה והמחויבות לקידום זכויות הזקנים.

למשרד עורכי דין בן ארי – פיש, ולעורכי הדין רחל בן ארי ואדם פיש, על הליווי האוהב והתומך לכל אורך ימי פעילות העמותה, ועל הליווי להופעות האמיצות בבג"צ במסגרת ייצוג העמותה;

לד"ר גרי סינוף, הגריאטר שמביא לעמותה את המומחיות הרפואית הכל כך חיונית לעבודת היום יום המשפטית;

לסטודנטים הרבים שהתנדבו ומתנדבים בעמותה, בין במסגרת פרקטיקום בחוג לגרונטולוגיה, ובין במסגרת מחויבות חברתית באוניברסיטה, על הפרויקטים הרבים והמוצלחים שיצרו ביחד עם העמותה.

בפעילות

תוכן עניינים

מבוא: התפתחות תחום "זכויות הזקנים" בעשור האחרון
פרק ראשון: ההיסטוריה של העמותה, המייסדים, החברים, המוסדות,
התומכים ואבני דרך בפעילותה

פרק שני: פעילות העמותה

- 2.1. עתירות לבג"צ
- 2.2. ידיד בית המשפט
- 2.3. תביעות עקרוניות בערכאות אחרות
- 2.4. ניירות עמדה וחוות דעת לועדות ציבוריות
- 2.5. דפי עובדות
- 2.6. פרסומים: חוברות, פוסטרים
- 2.7. פרויקטים מיוחדים
- 2.8. מענה לפניות ייעוץ ומידע
- 2.9. הרצאות ימי עיון וכנסים
- 2.10. שיתופי פעולה
- 2.11. אינטרנט, פייסבוק ותקשורת

פרק שלישי: במבט לפנים

נספחים:

- דוגמאות של מכתבי תודה
- דוגמאות של קטעי עיתונות
- דוגמאות של פניות דרך האינטרנט
- דוגמא של דף עובדות שהפיקה העמותה
- דוגמא של דפי החזית של "זיקנה תקדימית"

בוא: עשור של התפתחות זכויות זקנים

ניתן לסכם ולומר כי העשור הראשון של המילניום, דהינו השנים 2000 עד 2010, התאפיין בהיותו מורכב משילוב של הישגים והצלחות מרשימות בקידום שיח זכויות הזקנים בישראל, כל זאת לצד מאמצים שכשלו ואתגרים שהושמו על השולחן הציבורי אך טרם זכו למענה. יש הרבה על מה להתגאות בכל הנוגע לשינוי מהותי שהתחולל בעשור האחרון במודעות, בידע, במחקר ובעשייה החקיקתית והפסיקות בתחום. מצד שני, העבודה עוד רבה, והאכזבות לעיתים היו לא קלות. נציג להלן את תמצית עיקרי הממצאים של הדוח:

הישגים והצלחות של עשור הראשון

באופן כללי, בעשור האחרון היו הישגים רבים ומגוונים בתחום קידום זכויות הזקנים בישראל. ננסה להצביע על המגמות העיקריות לדעתנו בתחום זה:

- חשיפת והצגת "שיח זכויות הזקנים": בעשור האחרון, לראשונה בישראל, הוצב על השולחן הציבורי-משפטי, שיח "זכויות הזקנים". ממציאות שבה התחום היה למעשה לא קיים ככזה בבתי המשפט, בפקולטות למשפטים, בלשכת עורכי הדין, או בשיח הציבורי הפומבי, הפך הנושא למוכר, לנלמד, ולנדון בכל הזירות המשפטיות האפשריות.
- מהפיכת המגזר השלישי ועמותות הזכויות: העשור האחרון התאפיין בשינוי מהותי של פעילות המגזר השלישי ולא רק הקמתה של עמותת המשפט בשירות הזיקנה אלא גם התרחבות פעילותה של עמותת יד ריבה, והקמתן של עמותות נוספות כגון "כן לזקן", "והדרת" ועוד. התפתחויות אלה סימנו שינוי מהותי באופי פעילות המגזר השלישי בתחום הזיקנה, ומעבר משיח צרכים לשיח זכויות.
- ההתרחבות של ההכשרה, החינוך, המחקר והנראות של תחום המשפט וזיקנה: העשור האחרון התאפיין בהתרחבותן של קורסים, ספרות, פרסומים, ומחקרים בתחום זכויות זקנים – תחום אקדמי שכמעט שלא היה בו עיסוק לפני ראשית שנות האלפיים. לדוגמא: ארגון אשל הוציא לאור לראשונה ספרים העוסקים כולם אך ורק בהיבטים של זכויות זקנים (לדוגמא: זיקנה משפט וצדק, או הזכות למות בבית ולא במוסד). או דוגמא נוספת: לראשונה בישראל, עמותת המשפט בשירות הזיקנה קיימה הכשרה מקצועית לעורכי דין בתחום המשפט והזיקנה.
- הקמתן של קליניקות משפטיות חדשות המתמקדות בזכויות זקנים: בשנים האחרונות, במסגרת הפקולטות והמכללות למשפטים, הוקמו קליניקות חדשות הממוקדות בזכויות זקנים, וקליניקות ותיקות יותר, החלו לעסוק בנושאים אלה. לדוגמא, הקמת הקליניקה לזכויות זקנים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן.
- זכייתה של מפלגת הגמלאים, הקמת המשרד לאזרחים ותיקים, ואימוץ שיח זכויות ברמה הממשלתית: זכייתה של מפלגת הגמלאים, אבל יותר מכך, הקמת המשרד לאזרחים ותיקים, ואימוץ מדיניות חדשה במשרד של התמקדות בשיח זכויות ועוצמות, מהווה שינוי מרענן ברמה הלאומית. הדבר בא לידי ביטוי, בין היתר, בפתיחת קו חם למיצוי זכויות מטעם המשרד לאזרחים ותיקים.

- המודעות לצורך במידע, ייעוץ וייצוג משפטי ככלי למיצוי זכויות בתחום הזיקנה. בעשור האחרון התפתחה באופן משמעותי ההכרה בכך שאין די בזכויות עלי ספר, אלא יש צורך במנגונים זמינים ונגישים להפצה והטמעה של זכויות משפטיות על מנת לאפשר את מיצוי הזכויות בתחום זה.

• התקדמות בתחום הביטחון הסוציאלי:

- בהקשר החקיקתי, לצד הכישלון לחולל שינוי מהותי בהיקפי העוני בזיקנה ושינוי ההצמדה של קצבאות הזיקנה מהצמדה לשכר הממוצע להצמדה למדד המחירים לצרכן, ניתן להצביע על הישגים מסויימים ושיפור גובה קצבאות הזיקנה והשלמת ההכנסה לזקנים מעל גילאי 80, שיפורים שהפחיתו במקצת את שיעורי העוני בקרב אוכלוסייה זו ושיפרו את מצב הכלכלי.
- בהקשר הפסיקטי, ניתנו בעשור האחרון מספר פסקי דין תקדימיים חשובים ביותר אשר קידמו את זכויותיהם של זקנים כגון בהכרה של בני זוג הומוסקסואלים לקבל קצבת שאירים; או ביחס לזכותם של זקנים לקבל קצבת שאירים גם אם לא הגישו את תביעת ב"מועד";

• פריצות דרך בתחום הפנסיה התעסוקתית:

- העשור האחרון התאפיין במהפיכה של ממש בתחום הפנסיה התעסוקתית: ממצב שבו לא היתה חובה לבטח עובדים שכירים בפנסיה תעסוקתית, בעקבות צו הרחבה משנת 2007, יש כיום חובה חוקית לבטח כל עובד שכיר בפנסיה תעסוקתית, זכות שבמבט לעתיד תיטיב את הביטחון הסוציאלי של הזקנים בישראל. יתרה מכך, למרות כשלים מסויימים, חל שיפור דרמטי בכל הנוגע לשקיפות, המידע וחופש הבחירה בתחום זה. לבסוף, גם בתחום דמי הניהול התחוללו לאחרונה מאבקים מוצלחים להפחתת עלויות אלה, הגם שיש עוד צורך בשיפורים ניכרים בנדון.
- בהקשר הפסיקטי, מעבר לפסקי דין עקרוניים ביחס לזכויות זקנים ביחס למרכיבים שונים של הפנסיה התעסוקתית, ניתן זה מקרוב פסק דין עקרוני ומהותי על ידי בית המשפט העליון בפרשת בג"צ 1181/03 אוניברסיטת בר אילן נגד בית הדין הארצי לעבודה ואח' אשר הכיר בזכותם של ארגוני עובדים לנהל מאבקי זכויות, לרבות לקיים שביתה, על מנת לקדם ולהגן על זכויות גמלאיהם.

• מהפיכת חוק ביטוח בריאות ממלכתי:

- הגם שנחקק עוד אמצע שנות ה-90, חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי הקנתה לכל הזקנים בישראל לא רק סל אחד ושוויוני של שירותי בריאות אלא גם את חופש הבחירה בקופת החולים, והחופש לעבור מקופה אחת לרעותה מבלי שניתן יהיה לפסול אותם רק בגלל גילם. למרות שבשנים האחרונות ניכרת שחיקה מסויימת, המעבר למעטפת של ביטוח בריאות ממלכתי שיפרה והיטיבה עם זכויות הזקנים בישראל, ומעניקה מעטפת המאפשרת עיגון חוקי לזכויות בתחום הבריאות כגון הזכות לשיקום או לתרופות.

• הזכות לסיעוד בקהילה:

- הגם שנחקק עוד בסוף שנות ה-80, היקף שיעור מיצוי הזכויות לקבלת גמלת סיעוד בקהילה מכוח חוק הביטוח הלאומי, המשיך להיות גבוה ביותר, ובצורה כללית ניתן לומר שמדובר בחקיקה מוצלחת המבטיחה זכות חשובה ביותר לזקנים בישראל.
- ניסוי שהתחיל המוסד לביטוח לאומי מעצים זקנים ומאפשר להם לבחור אם לקבל את גמלת הסיעוד בכסף או בעין, ולא כופה עליהם באופן פטרנליסטי גמול בעין דווקא – מגמה שהעמותה תומכת בה במסגרת הענקת חופש בחירה לזקנים;
- בהקשר הפסיקטי, הצליחה העמותה להשיג פסיקה עקרונית המכירה בזכותם של חולי אלצהיימר לקבל גמלת סיעוד, גם אם מבחינה פיזית הם בעלי יכולת לבצע את פעולות היום יום; פסקי דין עקרוניים נוספים שניתנו בעשור האחרון הרחיבו אף הם את זכויותיהם של זקנים לסיעוד בקהילה;

• **הזכות לאשפוז סיעודי מוסדי:**

○ לצד הכישלון בהכללת האשפוז הסיעודי המוסדי כחלק מסל שירותי הבריאות, ניתן זה מקרוב פסק דין עקרוני וחיובי, **עת"מ (ת"א) 2724/07 מרכז משען ואח' נגד מדינת ישראל** ותקדימי אשר פסל את דפוס המימון של משרד האוצר והבריאות למוסדות הסיעודיים, תוך קביעה שהתחשיב הכלכלי שהם ערכו לא איפשר הענקת טיפול בסיסי ומינימאלי לזקנים השוהים במוסדות סיעודיים. מדובר בפסק דין תקדימי חשוב ביותר המכיר בחובתה של המדינה לממן בצורה ראויה את הסיעוד לזקנים.

• **קידום חקיקה ופסיקה אנטי-גילנית האוסרת אפליה מטעמי גיל:**

○ ההצלחה בהוספת איסור האפליה מטעמי גיל במכלול החקיקה הישראלית: בעשור האחרון תוקנו חוקים רבים, אשר מלכתחילה לא כללו את עילת ה"גיל" כעילה מפורשת לאיסור אפליה, באופן אשר הוסיף להם את איסור האפליה מטעמי גיל. לדוגמה: **תיקון לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה- 1965 ותיקון לחוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996**.

○ ניתנו מספר פסקי דין עקרוניים בתחום איסור האפליה מטעמי גיל כגון: **ע"ע 203/09 רשת גנים של אגודת ישראל נגד שמחה בוסי, ו- תע"א (ת"א) 9506/08 מוצפי נגד בנק לאומי** אשר שבו, הכירו וחיזקו את איסור האפליה מטעמי גיל בעבודה, ופסקו פיצויים כנגד מעסיקים אשר היפלו לרעה עובדים רק בגלל גילם.

○ הוקמה נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה תחת כנפי חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, והנציבות החלה פועלת למאבק אקטיבי, בין היתר, גם נגד אפליה מטעמי גיל בעבודה.

• **המשך פיתוח והגשמת חזון חוק האזרחים הותיקים:**

○ בעשור האחרון לא רק שנבלמה "התקפתו" של משרד האוצר בניסיון לבטל הטבות כלכליות שונות שהוענקו לגמלאים במסגרת חוק האזרחים הותיקים, אלא שהחוק תוקן באופן שחייב כל רשות מקומית למנות "יועץ לאזרחים ותיקים" מתוך עובדי הרשות המקומית – דבר אשר יאפשר החדרת שיח זכויות זקנים גם בשלטון המקומי. כמו כן החוק תוקן כך שהוא מחייב כל רשות ציבורית ומשרדי ממשלה אחת לשנה לדווח למשרד לאזרחים ותיקים אודות השירותים ההטבות ותנאי הזכאות הניתנים לכל אזרח ותיק.

• **התפתחות והכרה במעמדם וזכויותיהם של סבים וסבתות:**

○ ממצב של התעלמות כמעט מוחלטת ממעמדם המשפטי של סבים וסבתות, העשור האחרון התאפיין בריבוי תביעות של סבים וסבתות להכרה במעמדם ולקשר שלהם עם נכדיהם, תביעות שהניבו פסיקות שהעניקו להם מעמדם מסוים (בכפוף לטובת הקטין), וכן לתיקון תקנות סדר הדין האזרחי אשר הכירו באופן פורמאלי בזכותם של סבים וסבתות לפנות לבית המשפט לענייני משפחה מכוח מעמדם.

• **המודעות לתופעת ההתעללות וההזנחה כלפי זקנים:**

○ העשור האחרון התאפיין בהיחשפותה של החברה הישראלית לתופעת ההתעללות, הניצול וההזנחה של זקנים. מה שהחל כדוח של ארגון אשל, והמשיך עם מחקר ארצי מקיף בתחום, והסתיים בשורה של אירועים תקשורתיים מזעזעים (כגון פרשת איטה פוגל) חשף את החברה הישראלית למצב שבו זקנים בישראל הם קורבנות להתעללות והזנחה. תיקון חקיקתי ספציפי שנעשה בשנת 2008 בנדון אף קבע כי תקיפת זקנים הינה עבירה מיוחדת על פי **חוק העונשין תשל"ז- 1977**.

• **מהפיכת זכויות ניצולי השואה:**

○ בעקבות סדרה של דוחות (כגון דוח ועדת דורנר) ופעילות ארגוני זכויות זקנים (כגון עמותת כן לזקן), התחולל שינוי מהותי בכל הנוגע לזכויותיהם של ניצולי השואה בישראל, שהובילו להקמת **הרשות לניצולי שואה**, האמונה על מתן מידע, ליווי וטיפול של ניצולי שואה בישראל. לאחרונה הוקם בהחלטת ממשלה גם **השולחן הלאומי העגול לניצולי שואה** שתפקידו לייצר שיתופי פעולה בין הגורמים והגופים המעניקים זכויות, הטבות וטיפול בניצולי שואה בישראל.

גם בפסיקת בתי המשפט ניתן היה לראות שינוי מגמה, ומספר פסקי דין עקרוניים בתחום חוללו שינוי עקרוני ביחס לזכויותיהם של קבוצות משמעותיות של ניצולי שואה, כדוגמת פסק הדין דנ"א 11196/03 גרנות נגד הרשות המוסמכת להכרה בגירוש יהדות בולגריה כעילה להכרה כנרדפות, פרשת רע"א 5512/09 חיים הרשקו נגד הרשות המוסמכת הכרה בעוצר כשלילת חירות ונרדפות ולבסוף החלטת משרד האוצר להעניק הכרה גורפת ליוצאי לוב שעילת תביעתם נוגעת לרדיפות ופחד מהשלטון הנאצי.

• **ההכרה הרשמית בזכות להמתת חסד פאסיבית במסגרת חקיקת חוק החולה הנוטה למות, תשס"ו-2005 :**

○ חקיקת חוק החולה הנוטה למות, וההכרה הרשמית לא רק בזכותם של חולים נוטים למות שלא יאריכו את חייהם, אלא בזכותו של כל אדם להכין מסמכי תכנון משפטיים כגון הנחיות רפואיות מקדימות, היתה שינוי חקיקתי חשוב ביותר.

אתגרים תלויים ועומדים

לצד ההצלחות שתוארו לעיל, בעשור האחרון הוצבו על שולחן הדיונים הציבורי מספר אתגרים מהותיים בתחום זכויות הזקנים – אתגרים שטרם נפתרו או הגיעו למיצוי ההסדרה שלהם. נציג להלן את עיקרי הנושאים בתחום זה אשר התעוררו בעשור האחרון:

• הזכות לאשפוז סיעודי ממושך והמלצות לרפורמה בתחום הסיעודי: האתגר המרכזי העומד כיום על הפרק הוא הרפורמה בתחום הסיעוד המוצעת על ידי משרד הבריאות. המרכיב המהותי של רפורמה זה, דהיינו הכללת האשפוז הסיעודי הממושך כחלק מאחריותן של קופות החולים כ"זכות" חוקית ובסיסית, לצד ביטוח מבחני הנזקקות וביטול השתתפות בני המשפחה – היא רפורמה מהותית שהאתגר כיום הוא לקדם אותה בהצלחה.

• זכויות נשים בפנסיה של בני-זוג והמלצות דוח ועדת שוחט: יישום המלצות ועדת שוחט בתחום זכויות נשים בפנסיה לפיהן יש לפעול לחלוקת זכויות בפנסיה לבני זוג שנפרדו ולחוקק את חוק חלוקת חסכון פנסיוני בין בני זוג.

• הזכות לתנועה בזיקנה ויישום המלצות ועדת גולדברג: יישום המלצות דוח ועדת גולדברג בתחום זכויות זקנים לקצבת זיקנה גם במקרה של שהות בחו"ל לפיהן בתנאים מסויימים ישראלים זקנים אשר יבחרו לגור בחו"ל לעת זקנתם ויחדלו להיות תושבים יוכלו להמשיך ולהיות זכאים לקצבת זיקנה.

• הזכות לפנסיה תעסוקתית, תחולה, מידע ונגישות למידע בתחום הפנסיה התעסוקתית: השלמת הרפורמה בתחום הפנסיה התעסוקתית, הרחבת תחולתה על עצמאים, הגברת השקיפות והמידע לציבור, והפחתת דמי הניהול.

• הזכות למות בכבוד, הרחבת ויישום חוק החולה הנוטה למות: המציאות מלמדת שאנשים רבים אינם מודעים כלל לזכויותיהם ועדיין ישנם מצבי חולי קשים בסוף החיים בהם החוק אינו נותן מענה, והחסמים והכשלים ביישום חופש הבחירה בהכנת ייפוי כוח והנחיות רפואיות מקדימות עדיין גבוהים.

• ביטול מוסד ה"אפוטרופסות", ביטול המושג "חוסה" וקידום הצעת החוק לתיקון חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והשלמת רפורמה מקיפה וכוללת בתחום האפוטרופסות, ביטול המושג פסול דין בחוק והכנסת כלי תכנון משפטיים לחוק שיאפשרו קבלת החלטות נתמכת, הכנת ייפוי כוח וכלי תכנון משפטיים.

מאמצים שכשלו וטרם הבשילו לאורך העשור

באופן מצער, למרות ההישגים שצוינו לעיל, ולמרות המודעות לאתגרים שפורטו לעיל, העשור האחרון גם התאפיין בשורה של ניסיונות לחולל שינויים חוקיים ופסיקטיים שכשלו בתחום זכויות הזקנים. נימנה להלן את העיקרים שבהם:

- **העדר המודעות של בית המשפט העליון לתופעת הגילנות:** ככל הנראה שחוסר ההצלחה הבולט ביותר בעשור האחרון הוא "עיוורונו" או חוסר נכונותו של בית המשפט העליון להתערב ולאמץ רטוריקה של זכויות זקנים בפסיקותיו. על אף תשלום "מס שפתיים" במרות אגב שונות, הרי שפסיקתו הכוללת של בית המשפט העליון בקשת של תחומים התאפיינה בשורה התחתונה בחוסר נכונות לחולל שינוי מהותי בתחום. להלן מספר דוגמאות:

- **בפרשת בג"צ 4487/06 קלנר נגד בית הדין הארצי לעבודה – נמנע בית המשפט העליון מלהתערב בהדרתם ואפלייתם של עובדים אחרי גיל פרישה בשוק התעסוקה;**
- **בפרשת בג"צ 2828/06 מלכה דרוזדובסקי נגד המוסד לביטוח לאומי – נמנע בית המשפט העליון מלהתערב במדיניות המפלה של המוסד לביטוח לאומי שאסר על העסקת מטפלות מעל גיל 70 בטיפול בזקנים;**
- **בפרשת בג"צ 7957/07 עוזי שדה נגד השר לביטחון פנים – נמנע בית המשפט העליון מלהתערב במדיניות המפלה של משטרת ישראל מלאסור על מתנדבים מעל גיל 72 מלהתנדב למשמר האזרחי.**

- **חוסר ההצלחה במלחמה על העוני בזיקנה:** מימד בולט נוסף של העשור האחרון הינו חוסר היכולת לחולל שינוי מהותי בהיקפי העוני בקרב זקנים בישראל. השינוי החקיקתי ביחס לאופי הצמדת קצבאות הזיקנה, מהצמדה לשכר הממוצע במשק למדד המחירים לצרכן מבטיח במבט לפנים את שחיקתה של קצבת הזיקנה, ופגיעה בזכויותיהם של הזקנים העניים.

- **הכישלון בשינוי מציאות האפוטרופסות על זקנים ובגישה הפטרנליסטית של רשויות הרווחה והבריאות:** דוחות מבקר המדינה לצד מחקרים אמפיריים שונים מצביעים על כך שזקנים רבים במדינת ישראל מושמים ככל הנראה ללא הליכים תקינים או ראויים תחת אפוטרופסות. יתרה מכך, גם לאחר שהם מושמים תחת אפוטרופסות, היקף הביקורת והפיקוח על רמת הטיפול שהם מקבלים הוא אינו מספק ואף לעיתים רשלני.

- **העדר הבשלות והפנמה של הצורך בביטול חובת הפרישה מהעבודה:** למרות פסקי הדין ולמרות הרצון של זקנים רבים להמשיך ולעבוד בזיקנה, עדיין עובדים בגיל מבוגר נתקלים במחסום הגיל שנותן למעסיק את הזכות לפטר עובד רק בשל הגעתו לגיל פרישה ללא קשר ליכולותיו או רצונותיו. בשל כך, עובדים רבים נתקלים אף באפליה מטעמי גיל בניסיון להתקבל למקומות עבודה חדשים.

- **גילנות והבניה חברתית שלילית של הזיקנה בבתי המשפט:** בתי המשפט עדיין נותנים תוקף להבניה חברתית שלילית של הזיקנה. כך לדוגמה, תמ"ש 26140/07, פלוני, פלונית נ' פרקליטות מחוז ת"א – אזרחי, אישר בית המשפט לענייני משפחה החלטה שאסרה על בני זוג "מבוגרים" (בראשית שנות ה-50 לחייהם) להשתמש בהליך של "פונדקאות" כדי להפוך להיות הורים רק בגלל גילם הכרונולוגי, וזאת למרות שלא היה ספק ביחס למסוגלותם ויכולתם ההורית.

- **הקונצפציה השגויה בפרשנות ויישום בית המשפט בעבירת ההתעללות בזקנים: פרשת ת"פ (מחוזי נצרת) 1209/01 מדינת ישראל נגד רועי כרמלי**, הנו פסק דין ייחודי, בין הבודדים שנפסקו בנושא, שהתמודד באופן מעמיק עם התעללות הזנחה וניצול כלכלי של זקנים על ידי בני משפחתם. למרות מצבה הבריאותי, הפיסי והכלכלי הקשה של הקורבן אליו הגיעה בעקבות מעשי הנכד שלה, הנכד הורשע בעבירה בעבירה פחותה בחומרתה, הזנחה ועושק אך לא התעללות.
 - **העדר ההטמעה של השימוש בכלי תכנון משפטיים לקראת זיקנה**: למרות שהחוק הישראלי מאפשר תכנון משפטי עתידי בעניינים רפואיים ועניינים כספיים כגון מתן ייפוי כוח מתמשכים והנחיות רפואיות מקדימות. בפועל עדיין מינוי אפוטרופוס הינו הפתרון המעשי השכיח במקרים בהם נדרשת קבלת החלטות במקום האדם הזקן. כיום אין מספיק נכונות ידע בקרב אנשי המקצוע והזקנים עצמם לערוך תכנון משפטי מוקדם.
 - **המשך ההתעמרות הביורוקרטית בזקנים בכלל, וניצולי שואה בפרט**: רשויות רבות מטפלות ומעניקות זכויות לאדם הזקן בישראל, משרד לאזרחים ותיקים, משרד הבריאות, משרד הרווחה, המוסד לביטוח לאומי וקופות החולים. על מנת למצות את זכויותיהם נדרשים הזקנים בישראל ובני משפחתם לטפל בבקשות, טפסים רבים מול רשויות שונות. חלק מהזכויות נמצאות בספר החוקים מבלי שהאדם הזקן יודע על קיומן או על דרכי מימושן. כך למשל העובדה שאדם חייב לתבוע זכאותו לקצבת זיקנה גם אם הוא זכאי לה והנתונים על כך קיימים בידי המוסד לביטוח לאומי. על אף שורה של פסקי דין כגון **תא"מ (חיפה) - 8227-07-08 אהובה פרידמן נגד המוסד לביטוח לאומי**, הביטוח לאומי עדיין לא מכיר בחובתו לשלוח הודעה המעדכנת את הזכאי על זכאותו לקצבת זיקנה. הדברים נכונים גם לניצולי שואה, על אף הקמת הרשות לניצולי שואה, ניצולי שואה בישראל מקבלים רנטות מהארץ ומחו"ל וזכאים להטבות ומענקים מרשויות שונות בשל כך אין להם מספיק נגישות לטפסים, שחלקם בשפה זרה ולא בשפה העברית, והם מתקשים לעקוב ולמצות זכויותיהם המתעדכנות לעיתים קרובות.
 - **האכזבה בהבטחת זכויותיהם של קיבוצניקים מזדקנים**: תת קבוצה חלשה שאינה זוכה למודעות רבה היא קיבוצניקים מזדקנים. על אף הסדרה מסויימת בתקנות, ואל אף תקדימים משפטיים גדלים והולכים המנסים להגן ולגונן על זכויותיהם של זקנים בקיבוצים מפורטים, המציאות היא שזקנים רבים בקיבוצים מפורטים אינם מסוגלים לזכות בזיקנה של כבוד, ורמת הגמלה החודשית שהם מקבלים היא משפילה ואיננה צודקת ביחס לתרומה שלהם לקיבוץ.
- לסיכום, ניתן אם כך לומר, שתמונת זכויות הזקנים בישראל בסוף העשור הראשון למילניום הינה תמונה מורכבת. לצד הישגים וזיהוי אתגרים, ישנם גם מהמורות וכשלים. יחד עם זאת, בהכללה, מדובר ללא ספק בעשור של שינוי ותנועה: זכויות זקנים הוצבו לראשונה – ככאלה – בצורה חזיתית, בולטת ומבוססת, על שולחן השיח המשפטי והציבורי בישראל. שינוי חברתי הינו תהליך ארוך, מתמשך, הכורך בחובו תמיד, כישלונות והצלחות כאחד. נדמה, שהעשור הראשון מהווה לטוב ולרע בסיס חזק וטוב מעין כמותו להמשך המאבק לקידום זכויות הזקנים בישראל.

על ההתעוררות בשיח זכויות הזקנים בעשור האחרון: דוגמאות מהעיתונות

מקום להחזיר גמלאים לעבודה - עודדו אותם לתרום

החיים החדשים של גמלאים לאחר פרישתם מהעבודה הם נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על גמלאים היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על גמלאים שחזרו לעבודה או שתרמו לרווחתם. הדיווחים האלה מראים שהגמלאים הם משאב אנושי חשוב, ויש להשתמש בהם בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר גמלאים לעבודה, ואת הגמלאים לתרום לרווחתם.

6/3/12, The Marker 33

הקשישים שוב נשארו תאחור

החיים של קשישים בישראל הם נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על קשישים היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על קשישים שחזרו לעבודה או שתרמו לרווחתם. הדיווחים האלה מראים שהקשישים הם משאב אנושי חשוב, ויש להשתמש בהם בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר קשישים לעבודה, ואת הקשישים לתרום לרווחתם.

מותר הצפוי (והרצוי) של חובת הפרישה מעבודה

החובת הפרישה מעבודה היא נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על חובת הפרישה היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על חובת הפרישה מעבודה, ודיווחים על חובת הפרישה מעבודה. הדיווחים האלה מראים שהחובת הפרישה מעבודה היא נושא חשוב, ויש להשתמש בה בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר חובת הפרישה מעבודה, ואת חובת הפרישה מעבודה לתרום לרווחתם.

בגן הבקרי / בוגד אלוהות

החיים של בגן הבקרי הם נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על בגן הבקרי היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על בגן הבקרי, ודיווחים על בגן הבקרי. הדיווחים האלה מראים שבגן הבקרי הוא נושא חשוב, ויש להשתמש בה בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר בגן הבקרי, ואת בגן הבקרי לתרום לרווחתם.

כל קשיש חמישי בארץ סובל מהתעללות

התעללות בקשישים היא נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על התעללות בקשישים היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על התעללות בקשישים, ודיווחים על התעללות בקשישים. הדיווחים האלה מראים שהתעללות בקשישים היא נושא חשוב, ויש להשתמש בה בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר התעללות בקשישים, ואת התעללות בקשישים לתרום לרווחתם.

התעללות בקשישים היא נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על התעללות בקשישים היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על התעללות בקשישים, ודיווחים על התעללות בקשישים. הדיווחים האלה מראים שהתעללות בקשישים היא נושא חשוב, ויש להשתמש בה בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר התעללות בקשישים, ואת התעללות בקשישים לתרום לרווחתם.

הגדון: פוסיה שמוגילה לעוני בגיל זקנה

הגדון הוא נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על הגדון היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על הגדון, ודיווחים על הגדון. הדיווחים האלה מראים שהגדון הוא נושא חשוב, ויש להשתמש בה בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר הגדון, ואת הגדון לתרום לרווחתם.

הגדון הוא נושא שזיכה בתשומת לב רבה בעיתונות. בעבר, הדיווחים על הגדון היו בעיקרם שליליים, מתמקדים בבעיות כלכליות ובגידול. היום, ישנו דיווח רב יותר על הגדון, ודיווחים על הגדון. הדיווחים האלה מראים שהגדון הוא נושא חשוב, ויש להשתמש בה בצורה יעילה יותר. הדיווחים האלה גם מעודדים את החברות להחזיר הגדון, ואת הגדון לתרום לרווחתם.

פרק ראשון: ההיסטוריה של העמותה

עמותת המשפט בשירות הזיקנה הוקמה בשנת 2002 במטרה לקדם את זכויות הזקנים בישראל בדרכים משפטיות רחבות ומגוונות. בשונה מקבוצות אחרות באוכלוסייה כגון נשים, מיעוטים, אנשים עם מוגבלויות, עד להקמת העמותה היה חלל חסר בתחום הזיקנה אותו ביקשה העמותה למלא:

מטרות העמותה

- קידום זכויות ומעמד הזקנים בישראל.
- חינוך והקניית מידע אודות זכויות הזקנים בישראל.
- הענקת ייעוץ וייצוג משפטי לזקנים בישראל באמצעות עורכי דין מוסמכים.
- שינוי ויצירת חקיקה ישראלית בתחום זכויות הזקנים.
- הקמת מאגר מידע ממוחשב בתחום הזקנה והמשפט.
- שיתוף פעולה ומעורבות בארגונים ומוסדות המשפיעים על זכויות זקנים בארץ ובעולם.

למה הוקמה העמותה?

אוכלוסיית מדינת ישראל מזדקנת: שיעור הילודה מצטמצם, תוחלת החיים עולה, וקבוצת הזקנים מעל גיל 75 היא קבוצת הגיל הגדלה בקצב המהיר ביותר בחברה הישראלית. בעוד שנים לא רבות, אחד מכל 7 ישראלים יהיה מעל גיל 65.

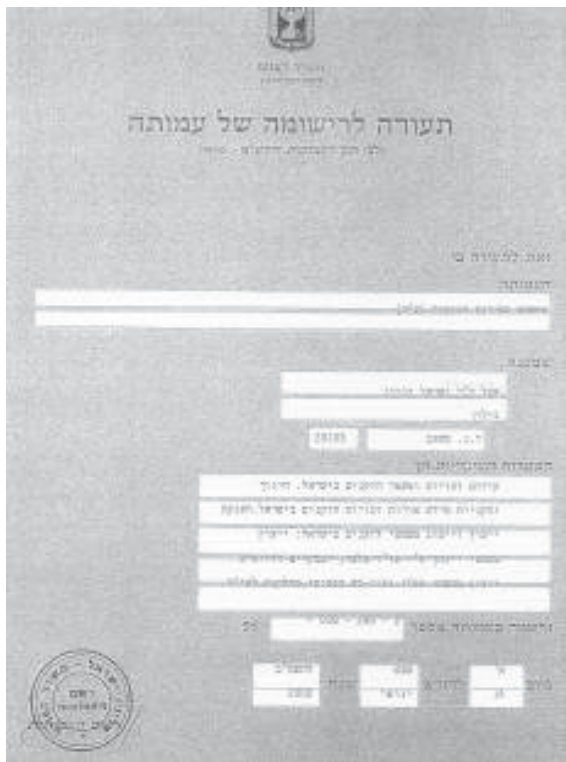
למרות קיומם של ארגונים שונים המייצגים את האינטרסים של האוכלוסייה הזקנה בישראל, כדוגמת הסתדרות הגמלאים או עמותות מקומיות שונות לזקנים, אין עדיין בישראל ארגון לא-ממשלתי ארצי המתמקד בקידום זכויות הזקנים בישראל תוך שימוש בכלים משפטיים. אין ארגון ארצי בעל מומחיות משפטית, (כדוגמת האגודה לזכויות האזרח בישראל), שהאסטרטגיה שלו הינה קידום מעמד הזקנים בישראל באמצעות הענקת מידע, ייעוץ ונהול מאבקים משפטיים עקרוניים, הן בתחום החקיקה והן בתחום הפסיקה. על מנת למלא את החלל החברתי הנ"ל בישראל, הוקמה עמותת "המשפט בשירות הזקנה".

פעילותה המשפטית של העמותה נעה בין ניהול הליכים עקרוניים בבתי המשפט השונים ובבג"צ, דרך כתיבת ניירות עמדה, מדריכי זכויות, מתן מידע וייעוץ לציבור הרחב וכלה בהרצאות להנגשת מידע וזכויות לזקנים בני משפחותיהם ואנשי המקצוע בזיקנה.

העמותה החלה פעילותה בפעילות התנדבותית בלבד של חברי הועד המנהל עד לשנת 2005. בשנת 2005 בעקבות מענק מהקרן החדשה לישראל NIF העמותה חלה תפנית ראשונה שבזכותה העמותה הרחיבה פעילותה, החלה להגיש עתירות לבג"צ ולהרחיב את היקף הפניות והנראות בקרב הזקנים והציבור. בשנתיים האחרונות חלה קפיצת מדרגה נוספת עם הרחבת פעילות הסטודנטים בעמותה. מאז ועד היום הצטרפו סטודנטים רבים למשפטים ולגרונטולוגיה שאפשרו ומאפשרים את הרחבת פעילותה בפרויקטים, סדנאות, כתיבת מדריכי זכויות וסיוע בטיפול בפניות הרבות.

בשנתה העשירית לקיומה, העמותה כיום מטפלת בכ- 1000 פניות בשנה, מעבירה כ- 50 הרצאות בשנה לציבור, הוציאה לאור סדרת מדריכי זכויות בת 6 חוברות, פוסטר ומודל זכויות ממוחשב לניצולי שואה. העמותה מוכרת בקרב מעצבי המדיניות ובקרב כל אנשי המקצוע בתחום הזיקנה כמומחית בתחומה.

בהיבט המשפטי העמותה צברה מומחיות וידע רב אותם היא מתרגמת לניהול הליכים משפטיים עקרוניים הנוגעים לזכויות האדם של הזקנים בישראל.

מייסדים, חברים, וועדות

המייסדים:

החברים המייסדים בעמותה היו: עו"ס חיה אידלמן; עו"ד נטע ארז; עו"ד ד"ר ישראל דורון; עו"ס אילת שחם-הרמן; פרופ' משה כהן-אליה; ד"ר אילן סבן; עו"ד אדם פיש. עו"ד שאישר את חתימתם היה עו"ד רון ברנט.

חברי הועד המנהל:

עו"ד נטע ארז, עו"ד ד"ר ישראל דורון, עו"ס אילת שחם-הרמן, מר בני זוסמן, ד"ר מרואן חכים, פרופ' משה פיביך ועו"ד יעל פנקס, להמשיך ולשמש כחברי ועד המנהל. חברי הועד המנהל נפגשו באופן רציף ככלל אחד לחודש או חודשיים לפי הצורך. הועד המנהל פיקח באופן סדיר על ענייני הניהול השוטף של העמותה וקבע את יעדי העמותה ואופן המשך פעילותה.

חברי ועדת ביקורת:

עו"ס חיה אידלמן; עו"ד רון ברנט (כיהן עד מאי 2011) ועו"ס וענת בן אלי אביב.

חברי הועדה המשפטית

באסיפה הכללית השמינית של העמותה נבחרו פרופ' משה כהן-אליה, עו"ד אדם פיש, וד"ר אילן סבן לשמש כחברי הוועדה המשפטית של העמותה. הועדה המשפטית מעורבת בכל החלטה בנושא של הליך משפטי אסטרטגי.

יועצת משפטית ומנהלת

עו"ד כרמית שי - במסגרת תפקידה היועמ"ש אחראית לטפל בפניות המגיעות אל העמותה, לפעול במישור המשפטי והציבורי, להעביר הרצאות בנושאים שונים של משפט וזקנה ולנהל את עניינה השוטפים של העמותה. בעת שהותה של כרמית בחו"ל בלימודי תואר שני החליפה אותה עו"ד איריס אונציק-הילברון.

רואה החשבון

את העמותה מלווה מאז הקמתה רואה החשבון ארנון כרם וצוות העובדים במשרדו, הכל בצורה מקצועית, יעילה ונאמנה.

עוזרת אדמיניסטרטיבית

גב' זהבית קורבר-אחראית על עדכונים באתר האינטרנט, פייסבוק, תשלומים, סיוע בהגשת תמיכות, טיפול בפניות.

מתנדבים

העמותה משלבת מתנדבים בפרויקטים השונים, כ"א במשך 4-8 שעות בשבוע. ואלה המתנדבים שפעלו ופועלים במסגרת העמותה: מר בני שפניאר, דוקטורנט למשפטים מאוניברסיטת חיפה, גב' אהובה וינגורד סטודנטית לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה, מר מקס טופז סטודנט לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה, גב' דפנה שרמן סטודנטית לגרונטולוגיה, מר איתי גורדון סטודנט למשפטים באוניברסיטת חיפה, מר דורון שפיר סטודנט לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה, גב' שיר כהן סטודנטית למשפטים מאוניברסיטת חיפה, גב' יערה שטולברג סטודנטית לתואר שני בגרונטולוגיה, גב' ליטל

גל סטודנטית למשפטים מהמרכז האקדמי כרמל, גב' איילת רוזנטל סטודנטית למשפטים מכללת נתניה, גב' לי-אור פיין סטודנטית למשפטים מאוניברסיטת חיפה, גב' לימור בר אילן סטודנטית למשפטים מהמרכז האקדמי כרמל. בנוסף, התנדבה בעמותה גב' קלרה דיין בסיוע בטיפול השוטף בהנהלת החשבונות.

דו"ח חברים

מאז שהעמותה הוקמה הצטרפו לשורותיה עשרות חברים. עיקר המצטרפים הינם אנשים אשר קיבלו סיוע מאת העמותה או שהשתתפו באחד מהאירועים שאותם יזמה העמותה. בסה"כ נכון להיום מספר חברי העמותה הרשומים אשר שילמו דמי חבר לשנת 2012 הינו 32.

לעמותה מאז היווסדה היה אישור על ניהול תקין

פרק שני: פעילות העמותה

בפרק זה נתאר בתמצית את עיקר פעילויותיה של העמותה בעשור האחרון:

2.1. עשור של עתירות לבג"צ

בעשור הראשון לפעילותה הגישה העמותה שורה של עתירות עקרוניות לבג"צ. נציג להלן בתמצית את העתירות שהוגשו ואת תוצאותיהם.

עתירה לבג"צ 2828/06 מלכה דרוזדובסקי ואח' נ' המוסד לביטוח לאומי - המוסד לביטוח לאומי מעניק לזכאים גמלת סיעוד הגמלה המוענקת כשירותים ע"י מטפלים המועסקים ע"י חברות שונות. בשנת 2002 המוסד לביטוח לאומי הוציא הנחיה ודרש מהחברות המעסיקות את המטפלים כי לא יועסקו מעתה והלאה מטפלים מעל גיל 70 ומטפלים שעברו גיל זה תופסק עבודתם לאלתר. העמותה עתרה לבג"צ בטענה כי ההנחיה מפלה על רקע גיל, והיא מנוגדת לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988.

עתירה לבג"צ 4487/06 ד"ר בנימין קלנר נ' בית הדין הארצי לעבודה ואח' -

בג"צ 4487/06 בנימין קלנר נגד בית הדין הארצי לעבודה ואח', העתירה עוסקת אף היא בהפליית עובדים זקנים על רקע גילם. העמותה עתרה יחד עם ד"ר בנימין קלנר נגד בית הדין הארצי לעבודה בעקבות פסק דינו ע"ע 107/05 ד"ר בנימין קלנר נגד נציב שירות המדינה מרכז (לתפקיד רופא מנהל התעופה האזרחית) הכולל בתוכו איסור על השתתפותם המלאה של עובדים מבוגרים אך רק בשל גילם הכרונוולוגי וללא קשר ליכולותיהם האישיות ולצרכי התפקיד אליו הם מתמודדים.

שתי העתירות הראשונות של העמותה בג"צ 2828/06 מלכה דרוזדובסקי נגד המוסד לביטוח לאומי ובג"צ 4487/06 קלנר נגד בית הדין הארצי לעבודה,

שתי העתירות עסקו בזכות לעבוד בזיקנה ומניעת הפליית עובדים זקנים רק בשל גילם, נדחו. עיקר טענת המדינה ובית המשפט לדחיית העתירות היא בהסדר הפרישה הכרונוולוגי, גיל הפרישה האחד הנהוג במדינת ישראל. הגם שהעתירות נדחו הן זכו לדיונים מעמיקים ולא נדחו על הסף. בשנת 2010 פרסם המוסד לביטוח לאומי חוזר חדש (אגרת 208) ובו למעשה שינה את מדיניותו ואימץ את תפיסת עולמה של העמותה – לפיה בכפוף לתנאים מסויימים, יהיו רשאיות חברות הסיעוד להעסיק מטפלים גם מעל גיל 70. העמותה מברכת את המוסד לביטוח לאומי על שינוי גישה חיובי זה, ושמחה שעמדתה בסופו של יום התקבלה.

הגשת עתירה לבג"צ 5685/08 - כנגד מדיניות המשרד לענייני גימלאים

בעתירתה העמותה טענה כי המבחנים להענקת תמיכות כספיות מטעם המשרד אינם סבירים והם מפלים לרעה ארגוני סינגור. בין היתר, נטען בעתירה כי הקריטריונים הדורשים פעילות מגוונת במתן שירותים (ייעוץ משפטי ומתן הלוואות ולחצני מצוקה) אינו מתיישב עם גופי זכויות וסינגור על זקנים המומחים אך ורק בתחום הזכויות בזיקנה. לאחר דיון בבית המשפט העתירה נמחקה לאור המלצת בית המשפט.

הגשת עתירה לבג"צ 7957/07 עוזי שדה ואח' נגד המשרד לבטחון פנים- כנגד מדיניות המשרד לביטחון פנים, משטרת ישראל והמשמר האזרחי לפיה לא תותר הפעלת מתנדבים שגילם עולה על 67

בעתירתה העמותה, יחד עם שני מתנדבים שנפגעו מנוהלי המשמר האזרחי, טענו כי הפליה המעוגנת בנוהל אינה חוקית היות והיא מפלה מתנדבים רק בשל גילם מתוך תפיסת עולם סטריאוטיפית של הזיקנה. העמותה טענה, בין היתר, כי מדיניות זו מנוגדת לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו ולפסיקתו הקודמת של בית המשפט העליון. בית המשפט העליון בפסק דינה של כב' השופטת א' חיות דחה את תביעת העמותה כנגד הגבלת גיל המתנדבים לקבלה ולהפסקת התנדבות. בית המשפט העליון קבע כי נוהל זה אינו מפלה מתנדבים מבוגרים. עוד נפסק כי מדובר בנוהל סביר בהינתן החפיפה בין מהותם ואופיים של המשימות והתפקידים המוטלים על שוטרים ועל מתנדבים הפורשים מהמשטרה מוקדם יותר מגיל 67, והאפשרות לחריגים להתנדב מעל גיל 67 כאמור אך לא יותר מ- 72 ובתפקידים מסוימים 75.

הגשת עתירה לבג"צ 44/09 פאטמה סנדאקלי נגד שר הרווחה והמוסד לביטוח לאומי

העמותה הגישה עתירה לבג"צ כנגד אי הקמת ועדות ערר, כנדרש בחוק, בעניין דחיית גמלת סיעוד לזקנים. העמותה טענה בעתירה כי אי הקמת ועדות הערר המקומיות פוגעות בזכותם של הזקנים, שתביעתם לגמלת סיעוד נדחתה, להליך ערר נגיש, פשוט ומקצועי. בעקבות העתירה לראשונה הוקמו ועדות הערר בפועל והן פועלות עד היום בהצלחה כך שכיום מי שנדחתה תביעתו לגמלת סיעוד מגיש ערר פשוט ומהיר במקום תביעה לבית הדין לעבודה. בנוסף, נעשה תיקון לחוק המאריך את הוראת השעה ומאריך את תוקף ועדות הערר.

העמותה הגישה עתירה לבג"צ 1192/12 בעניין פלונית נגד משרד הרווחה, משרד הבריאות והקרן לטיפול בחסויים

העתירה הוגשה כנגד הוצאת פלונית בצו לפי חוק הגנה על חוסים למחלקה סגורה לתשושי נפש בית אבות. פלונית בעלת הכנסה נמוכה אינה יכולה עוד לשלם עבור המטפלת הביתית הצמודה ועל כן רשויות הרווחה מבקשים להעבירה למסגרת מוסדית לצמיחות. העמותה מייצגת את עניינה של פלונית שהוא עקרוני וסיפור של רבים אחרים לפיהם המדינה מוכנה לממן "את עלות השהות בבית אבות על סך כ 10,000- ש"ח אך אינה מוכנה להשלים את הסכום החסר לפלונית כ 3,400- ש"ח כדי להמשיך ולהתגורר בביתה ולקבל טיפול הולם את צרכיה. בעקבות הגשת העתירה, ובצו זמני, בית המשפט העליון קבע כי יש להשאיר את פלונית בביתה באמצעות תשלום גמלה לשירותים מיוחדים מהביטוח הלאומי ומימון ביקור מרכז יום על ידי משרד הרווחה ועיריית חיפה.

2.2. עשור של הצטרפות כ"דיד בית המשפט"

העמותה הגישה בקשות להצטרף כידיד בית משפט להליכים רבים ומגוונים על מנת להשמיע את קולם של הזקנים בבתי משפט השלום, בבתי הדין לעבודה, בבית משפט לעניינים מנהליים ובבית המשפט העליון. במקרים בהם התקבלת בקשת העמותה והיא הצטרפה כידיד בית משפט הוגשה עמדתה בכתב כך למשל במקרים הבאים:

פרשת המרכז לאשפוז סיעודי העמותה הגישה עמדתה בע"מ 4698/11 מדינת ישראל נגד מרכז משען ואחרים

העמותה הגישה עמדתה בסיכומים במסגרת בקשה להתמנות "כדיד בית משפט" בערעור של המדינה על פסק דין של בית המשפט המחוזי שקבע כי תעריף האשפוז הסיעודי שנקבע במכרז אותו הוציא משרד האוצר ומשרד הבריאות אינו ריאלי ולכן המכרז בטל. העמותה, כמבטאת את קולם של הזקנים בישראל, מתנגדת למכרזים בהם יקבע תעריף אשפוז שאינו סביר וטענה שהנפגעים הישירים והעיקריים יהיו הזקנים הזקוקים לטיפול סיעודי. עמדה זו הובעה גם בעבר, כידיד בית המשפט, בהליך קודם שתקף אף הוא מכרז אחר.

ידיד בית משפט בתיק עע 14705-09-10 יוסף מוצפי נגד בנק לאומי לישראל בע"מ

העמותה הגישה בקשה לבית הדין הארצי לעבודה להצטרף כ"ידיד בית משפט" לערעור של עובד מבוגר נגד בנק לאומי בעניין "הסכם קשישים" שנחתם עימו. מדובר בהסכם הקובע תנאי העסקה פחותים לעובדים שהתקבלו לעבודה בבנק בגיל 55 ומעלה. במסגרת ההליך העמותה הגישה את סיכומיה המפרטים את אי חוקיות הסכם הקשישים וחשיבות מתן סעד הולם לעובדים בתביעות, כדי לעודד תביעות בגין הפליה מטעמי גיל.

פרשת תא"מ 8227-07-08, אהובה פרידמן נ' המוסד לביטוח לאומי

התובעת התאלמנה והחלה לקבל קצבת שארים מהמוסד לביטוח הלאומי אך סברה בטעות, כי בשל כך שהיא מקבלת קצבת שארים אין היא זכאית לקבל קצבת זקנה. העמותה מונתה, לבקשתה, כידיד בית משפט. בסיכומים עמדה העמותה על חשיבות קצבת הזיקנה כנדבך מרכזי בהכנסות הזקנים בישראל ולאור כך חלה חובה מיוחדת על המוסד לביטוח לאומי ליידע את הזכאים על זכאותם. בית המשפט קבע, כי על המוסד לביטוח לאומי חלה החובה ליידע את מבוטחיו בדבר זכאותם על ידי משלוח מכתב המפרט את זכויותיהם. במידה והמבוטחים לא מימשו את זכותם, על המוסד לביטוח לאומי לשוב ולשלוח למבוטח מכתבים מידי שנה. במידה ונגרם לזכאי קצבת הזקנה נזק כתוצאה מאי משלוח ההודעות, יישא המוסד לביטוח לאומי בנזק על ידי תשלום הקצבה רטרואקטיבית החל מיום תחילת הזכאות. בית המשפט השלום קבע כי אכן קיימת חובה לשלוח הודעה העשויה להוביל לפסיקת פיצוי למי שנפגע מאי שליחת ההודעה. על פסק הדין הוגש ערעור והעמותה הצטרפה כידיד בית משפט גם להליך הערעור.

2.3. עשור של מעורבות בתיקים משפטיים עקרוניים

להלן דוגמאות להליכים משפטיים המעלים סוגיות עקרוניות בזיקנה אותם הובילה העמותה בעשור האחרון:

עב' 5526/09 ליבי וינברגר ואח' נגד אוניברסיטת בר אילן

העמותה הגישה תביעה בבית הדין האזורי לעבודה הטוען כי חיוב עובדת לפרוש בהגיעה לגיל 67 רק בגלל גילה הינו הפליה מטעמי גיל ופגיעה חוקתית בזכות לשוויון ולחופש עיסוק. **התביעה נדחתה בבית הדין האזורי לעבודה בת"א והעמותה הגישה ערעור לבית הדין הארצי לעבודה.** העמותה הגישה תביעה בשם עובדת מנהלה באוניברסיטת בר אילן שהגיעה לגיל 67 אך מבקשת להמשיך ולעבוד. מפאת חשיבות הנושא הצטרפו אל התביעה כתובעים ציבוריים גם ארגון "כן לזקן", וארגון "יד ריבה". התובעת והארגונים טוענים כי הפסקת העסקתה הינה רק עקב הגעתה לגיל 67, לא נבחנה לעומק אפשרות המשך העסקתה. לחילופין, העמותה טוענת כי חוק גיל פרישה אינו חוקתי והוא מפר את זכותה של התובעת לכבוד ולחופש העיסוק. התביעה נדחתה בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב. בעקבות כך הוגש ערעור לבית הדין הארצי לעבודה בירושלים, ופסק דין בערעור יינתן במהלך שנת 2012.

ס"ע 37937-11-10 שלומית רון ועמותת המשפט בשירות הזיקנה נגד המועצה האזורית עמק המעינות ואח'

התביעה הוגשה על ידי העמותה לבית הדין האזורי לעבודה בנצרת כנגד חמישה קיבוצים ומועצה אזורית. בעקבות הגשת התביעה על ידי העמותה הצדדים הגיעו להסכם לפיו תקבל התובעת גמלת פנסיה מלאה ושכר עבור ארבעת החודשים בהם הייתה ללא הכנסה. הנתבעים, בעלי בית הספר האזורי, חייבו את התובעת שהועסקה כמזכירה לפרוש על אף שעבדה כנדרש ועל אף שהיא זכאית להמשיך ולעבוד עד לגיל הפרישה קבוע לגברים-67. נאמר לתובעת שהסיבה לסיום ההעסקה הינה בשל העובדה שבית הספר הפך להיות מועסק על ידי המועצה האזורית, והמועצה האזורית אינה מקבלת עובדים מעל גיל 62. לעובדת הותיקה נגרם נזק כספי כיוון שלא הצליחה לצבור זכויות מספיקות לפנסיה ובשל אבדן הכנסתה. בנוסף סיום העסקה רק בשל גילה וללא קשר לכישוריה השפיל אותה ופגע בזכותה לשוויון ולאי הפליה. מדובר בהפליה כפולה הפליה על רקע גיל בפיתורין בשל גיל והפליה על רקע מין שהיא כפיית הפרישה בגיל 63 לעומת גיל 67, גיל הפרישה חובה החוקי לגברים.

בל 4868/03 מזל זץ נ' המוסד לביטוח לאומי

פסק הדין ניתן בבית הדין האיזורי לעבודה בת"א על ידי כב' הש' א. איטח. בית המשפט קיבל את תביעת התובעת, שיוצגה על ידי העמותה, בנוגע לתקפות הערכת התלות לחולי אלצהיימר. בית המשפט הגיע למסקנה כי לנוכח אי הידע והכישורים של האחות המבצעת הבדיקה בהערכה קוגניטיבית המוסד לביטוח לאומי כשל בהסדרת ביצוע הערכת תלות מספקת לתובעת. בית המשפט הוסיף כי על המוסד לביטוח לאומי לוודא כי הבדיקה של התובעת היתה נעשית בכלים המתאימים לליקוי שלה. בית המשפט הורה על מתן גימלת סיעוד חלקית לתובעת והחזרת חלק מהוצאותיה.

תמ"ש 5000/07 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי ואח'

ניתן ביום 5.9.2007 בבית המשפט לענייני משפחה בכפר סבא על ידי כב' הש' ר. מקייס. בעניין ביטול צו לאפוטרופוסות שניתן בעניינו של חולה אלצהיימר בניגוד לרצונו עמותת המשפט בשירות הזיקנה ייצגה את פלוני חולה אלצהיימר בן 64, בבקשה לביטול צו האפוטרופוסות לגוף ולרכוש שניתן בעניינו. בית המשפט קיבל את עמדת העמותה וחזר בו מהחלטתו הקודמת לאחר ששמע- לראשונה מאז החלו ההליכים- את פלוני והתרשם ממנו באופן ישיר. באמצעות חוות הדעת הרפואית הנוספת שהגישה העמותה הוכיח פלוני כי צו האפוטרופוסות אינו מוצדק בנסיבות העניין היות והוא כשיר מבחינה רפואית. כמו כן בית המשפט שמע מפלוני כיצד צו האפוטרופוסות פגע ברגשותיו בכבודו ובחירותיו הבסיסיות.

ת"א 5102/06 (חיפה) א.ב.מדיקל נ' אסתר בכר ז"ל

חברה המשווקת שירותים רפואיים ולחצני מצוקה לזקנים נוהגת להחתים לקוחותיה הזקנים על שטרי חוב במקרה של ביטול החוזה ומרגע שהלקוח מפסיק את ההתקשרות עמה החברה מגישה את שטר החוב למימוש בהוצאה לפועל. החברה הודיעה לבית המשפט כי היא מוחקת את תביעתה כנגד גב' אסתר בכר ז"ל. וזאת לאחר התערבות העמותה והחלטת בית המשפט שקבעה שהחברה לא הצליחה להוכיח כי אכן סיפקה בפועל לנתבעת שירותים רפואיים בגובה התביעה.

2.4. עשור של הגשת ניירות עמדה לוועדות ציבוריות:

העמותה הגיבה ויזמה כתיבת ניירות עמדה והגשתם למשרדי ממשלה ולועדות שהוקמו, להלן מבחר ניירות עמדה בנושאים שונים:

הגשת נייר עמדה לוועדה להסדרת חלוקת זכויות בפנסיה בין בני זוג בגירושים לוועדת שוחט

העמותה הגישה נייר עמדה בו טענה כי ראוי לאמץ הסדר אשר יבטיח לנשים גרושות את יכולתן להתקיים בכבוד בעת זיקנתן וזאת באמצעות אימוץ הסדר משפטי אשר יעגן באופן מפורש את זכותן הקניינית במחצית מזכויות הפנסיה של בעליהן/בני זוגן במהלך חייהם המשותפים. כמו כן לחייב את קרנות הפנסיה ורשויות המדינה המופקדות על ניהול כספי הפנסיה להתארגן באופן אדמיניסטרטיבי באופן אשר יאפשר חלוקה קניינית של הזכויות הפנסיוניות והקמה של זכות קניינית אישית של האישה הגרושה מייד לאחר תום הליכי הגירושין – באופן אשר יבטיח באופן עצמאי ואוטונומי את זכותה של הגרושה לקבלת פנסיה תעסוקתית עם הגיעה לגיל זיקנה ועד יום מותה.

הגשת עמדה לוועדה להסדרת פריון במשרד הבריאות

הבעת עמדת העמותה לפיה אין להגביל בגיל את הזכות לטיפול פוריות ולאפשר לנשים מבוגרות להשתתף בטיפולים מסוג זה ללא הפליה.

ניירות עמדה בנושא אפוטרופוסות בזיקנה

פניה לנציבות שוויון לאנשים עם מוגבלויות

העמותה הגישה התייחסותה בעניין תזכיר חוק לתיקון חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות. העמותה מברכת על הכוונה לבטל את המושג פסול דין אך מציעה תיקון רחב

יותר לצמצום הפגיעה באוטונומיה של מי שמוכרז כחסוי ותוך יצירת חלופות חוקיות תקפות לאפוטרופוסות לגוף ולרכוש.

נייר עמדה בנוגע לתפקיד פקידי הסעד בהליכי אפוטרופוסות לוועדה לבחינת תסקירי אפוטרופוסות

הנייר הוגש לוועדה שהוקמה במשרד הרווחה בעמדתה העמותה הדגישה את חשיבות השמירה על זכויות האדם הזקן בהליך אפוטרופוסות לרבות הזמנתו לדין בבית המשפט ובחינת חלופות אחרות בטרם מינוי אפוטרופוס לאדם. העמותה הדגישה את הצורך בהטמעת ההבנה שאפוטרופוסות הינה פגיעה קשה באוטונומיה של האדם ועל יש להשתמש בכלי משפטי זה רק לאחר שמוצו כל האפשרויות האחרות וכברירה אחרונה. עוד המליצה העמותה שהגיעה העת לקיום רפורמה מקיפה בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, בהגנה החוקית על זכויות מי שמעומד להיות מוכרז כחסוי והכנסת התכנון המשפטי ומסמכים משפטיים כגון ייפוי כוח כאלטרנטיבה חוקית לאפוטרופוסות.

נייר עמדה על טיטת חוזר מנכ"ל משרד הבריאות בגין מינוי אפוטרופוס על גופו של אדם /או רכושו במסגרת אשפוז ממושך

לבסוף ברצוננו להדגיש שאם הוחלט שיש לפעול למינוי אפוטרופוס בכל זאת חשוב לזכור שאפוטרופוסות הינה מוסד משפטי המבטא מחד דאגה למי שאינו מסוגל לנהל ענייניו יותר ומאידך היא פגיעה קשה באוטונומיה של האדם, לעיתים שלא לצורך. פגיעה שכזו עשויה להיות במקרים רבים פגיעה בזכותו החוקתית של האדם הזקן לכבוד. בשל כך על האפוטרופוסות להיות הברירה האחרונה- אם בכלל- תוך בחירה בחלופות אחרות ככל הניתן. לשיטתנו, זאת צריכה להיות נקודת המוצא העומדת בפני כל לשכת בריאות. כך למשל אם ניתן להשתמש בייפוי כוח מתמשכים לרכוש ולגוף הרי שאין צורך במינוי אפוטרופוס. "שביל הזהב" יהיה בהתייחסות למינוי אפוטרופוס תוך בחינת כל מקרה לגופו כלומר, "תפירת חליפה" משפטית ההולמת את רצונותיו וצרכיו של האדם. אחת הדרכים היא להפריד ככל הניתן את ענייני הרכוש וענייני הגוף ולא להמליץ על מינוי גורף ומלא על המטופל מטעמי נוחות או יעילות.

זכויות לכל גיל- הזקנים במאבק לצדק חברתי

בקיץ 2011 העמותה הצטרפה למאבק לצדק חברתי בפרסום ניירות עמדה ובהפגנות כהמשך ישיר לפעילותה היומיומית כדי שהזקנים יהיו חלק פעיל במחאה. העמותה הפגינה יחד עם זקנים וארגוני זקנים אחרים והגישה את עמדתה **לועדת טרכטנברג ולועדת ספיבק**.

2.5. עשור של הפקת דפי עובדות

בעשור האחרון הפיקה העמותה שורה של דפי עובדות בנושאים מרכזיים בתחום זכויות הזקנים. דפי עובדה אלה כללו עמוד אחד, מרוכז ותמציתי, של מידע משפטי בנושאים הנ"ל: הפליה מטעמי גיל, ניצול כלכלי של זקנים, פנסיה חובה, גילנות, זכויות מטפלים לא פורמאליים, התעללות בזקנים, זכויות אזרחים ותיקים, תכנון משפטי בזיקנה, מקורות מידע בתחום הזיקנה. דוגמא לדף עובדות מצורף כאחד הנספחים לדוח זה.

2.6. עשור של פרסומים

בעשור האחרון הפיקה העמותה סדרה של פרסומים, חוברות, פוסטרים :

במבט לפני- סדרת חוברות למידע ותכנון משפטי בזיקנה

העמותה הוציאה לאור 6 מדריכי זכויות הכוללים מידע פשוט וטפסים בזכויות מגוונות בזיקנה כגון: תכנון משפטי בכל תחומי החיים בזיקנה, הכנת יפוי כוח וצוואות, זכויות דיירים בבתי אבות, זכויות עובדים מבוגרים והגנה חוקית מפני התעללות הזנחה וניצול כלכלי וזכויות אסירים זקנים. החוברות כולם מנוסחות בשפה פשוטה עם תיאורי מקרה לדוגמה וטפסים רלוונטיים לנוחיות הקורא. בהכנת החוברות השתתפו גם הסטודנטים, דפנה שרמן, אורלי רוזנברג, אור מנו ועו"ד בני שפנייר.

פוסטר זכויות אזרחים ותיקים

הפוסטר הוכן במסגרת פרקטיקום של עו"ס אהובה וינוגרד, סטודנטית לתואר שני בחוג לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה, מציג את מגילת זכויות האזרחים הותיקים מטעם האומות המאוחדות. הפוסטר סוקר את זכויות היסוד הבסיסיות ביותר המוענקות לכל האזרחים הותיקים בישראל מכוח החלטת עצרת האומות המאוחדות. הפוסטר עוצב בהתנדבות על ידי המעצבת הגרפית גב' מיכל סלע.

2.7. עשור של פרויקטים

פרויקט יעד רננה - בזכות מענק מעיזבון **גב' רננה בלכר ז"ל**, העמותה ייחדה פרויקט להגברת המודעות להתעללות וניצול כלכלי של זקנים. במסגרת הפרויקט העמותה העבירה סדרת סדנאות בקבילה ובמוסדות יחד עם מר דורון שפיר סטודנט לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה. העמותה כתבה והפיצה חוברת 10 שאלות ותשובות בנוגע להתעללות הזנחה וניצול כלכלי; עוסקת בטיפול בפניות המגיעות בנושאים אלו; ומעבירה הרצאות בנוגע לתכנון משפטי והיבטים חוקיים להגנה מפני התעללות הזנחה וניצול כלכלי.

פרויקט סיוע במיצוי זכויות לניצולי שואה - העמותה קיבלה מענק מטעם **החברה לאיתור והשבת נכסי נספי השואה בע"מ**, לפרויקט שמטרתו הגברת המידע וסיוע לניצולי שואה במיצוי זכויותיהם. במסגרת הפרויקט העמותה, בהובלתה של **עו"ס מאיה פרנקל יוסף** - רכזת הפרויקט, העמותה העבירה 40 הרצאות בצפון הארץ וחיפה לניצולי שואה ואנשי מקצוע. בימים אלו ממש העמותה השיקה **מודל ייחודי ממוחשב למיצוי זכויות לניצולי שואה**. המודל מגיש בצורה פשוטה וזמינה לכל את כל הזכויות והטסים הרלוונטיים לניצולי שואה בישראל. המודל הממוחשב עלה לאתר העמותה בערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה תשע"ב אפריל 2012.

פרויקט עו"ז - פרויקט "עוצמה לזקנים" משותף יחד עם עמותת "והדרת" בתמיכת "אליהו חברה לביטוח" לעידוד עוצמה בזיקנה. במסגרת הפרויקט הופק דו"ח עו"ז מס' 1 שחקר את שילוב הזקנים כמשאב בתחום החינוך בישראל.

פרויקט למען תושבי חיפה - העמותה מייעדת חלק מפעילותה לטובת תושבי חיפה לאור מיקומה החיפאי של העמותה. במסגרת פעילותה בחיפה העמותה העבירה עשרות הרצאות לתושבי חיפה במסגרת כנסים והרצאות מוזמנות; טיפלה במאות פניות מקרב תושבי חיפה; העמותה פועלת לקידום זכויות הזקנים ברמה המקומית תוך שת"פ עם שירותי הרווחה, המועצה להתנדבות בחיפה, חברות בפורום לקידום עבודה רב גילאית עם ארגונים אחרים.

פרויקט סדנאות לתכנון משפטי רפואי והכנת ייפוי כוח לקבלת החלטות רפואיות עתידיות - העמותה מפעילה סדנה מיוחדת לזקנים בקהילה ובמוסדות. כל סדנה מורכבת מ-3 מפגשים אותם מעבירה גרונטולוגית גב' יערה שוטלברג סטודנטית לתואר שני בגרונטולוגיה על כלי תכנון בזיקנה. בסדנה מדברים על תכנון משפטי מוקדם ומשתמשים בכלי עזר כגון מקרים לדוגמה וסרטים. בשנת 2011 התקיימו 4 הרצאות וימשיכו עוד בשנת 2012.

2.8 עשור של מענה לפניות, של מתן ייעוץ ומידע

לאורך העשור היה גידול מתמשך בהיקף הפניות הישירות שנעשו לעמותה, וכמות הפניות הגיעה ל- **1000 פניות בשנה** באמצעות קו הטלפון לשיחת חינוך 1-800, מכתבים ופניות דרך ממשק האינטרנט.

הפניות עסקו בסוגיות המרכזיות בזיקנה: חוק האזרחים הותיקים הטבות והנחות מכוחו, קצבת זיקנה, גמלת סיעוד וזכויות אחרות מהמוסד לביטוח לאומי, הגנה מפני התעללות, תכנון משפטי בזיקנה - צוואות וירושות, ייפוי כוח רפואי וחוק החולה הנוטה למות, זכויות עובדים ופרישה.

הפניות הגיעו מגורמים מגוונים: זקנים, בני משפחה המטפלים בזקנים, אנשי מקצוע (רופאים, אחיות, עובדות סוציאליות במוסדות ובקהילה) וסטודנטים למשפטים ולעבודה סוציאלית.

כל הפניות מטופלות, והפונים מקבלים תשובה, מידע, ייעוץ או הפניה בעקבות פניתם. העמותה מעדכנת בטבלה ממוחשבת את כל הפניות שמגיעות ומסווגת אותן לפי מאפייני הפונה, נושא הפניה והמענה שניתן.

2.9. עשור של הרצאות, ימי עיון, כנסים

העמותה מעבירה כ- 50 הרצאות והשתלמויות בשנה בפני זקנים ובני משפחתם, אנשי מקצוע וסטודנטים בנושאים כגון: תכנון משפטי בזיקנה, מניעת התעללות בזקנים, אפוסטרופסות, צוואות וירושות, הפלייה על רקע גיל, צוואות וירושות וחוק החול הנוטה למות. בהרצאות השונות לאורך העשור השתתפו אלפי זקנים, בני משפחה ואנשי מקצוע. בנוסף העמותה יזמה ו/ או הוזמנה להשתתף במאות הרצאות בכנסים יומי עיון מקומיים וארציים.

2.10 עשור של שיתופי פעולה

לאורך העשור העמותה פעלה בקואליציות ארגוניות ושיתפה פעולה עם ארגוני זכויות אדם, ארגוני זקנים כגון "אשל", "כץ לזקן", "יד ריבה", "והדרת", מוסדות אקדמיים כגון הקליניקה לזכויות זקנים באוניברסיטת בר אילן, חטיבת זכויות האדם במרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן, החוג לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה ומשרדי ממשלה, להלן דוגמאות למבחר שיתופי פעולה בין היתר:

שיתוף פעולה עם אשל האגודה לפיתוח שירותים לזקן- שיתוף פעולה מתמשך בכנסים, בתכניות ההכשרה במרכז י ההדרכה וההשתלמויות לאנשי מקצוע בזיקנה. כמו כן עדכון שוטף של מאגר הזכויות באתר האינטרנט אשלנט.

שיתוף פעולה עם לשכת עורכי הדין וועד מחוז חיפה, עמותת קיימה השתלמויות לעורכי דין, הראשונה מסוגה בישראל, "הזיקנה כמחייבת התמחות והערכות משפטיות מיוחדת" ההשתלמות הראשונה התקיימה בשנת 2007 וההשתלמות השניה בשנת 2011. במפגשי ההשתלמות נחשפו עורכי הדין ממחוז חיפה של לשכת עורכי הדין להרצאות בנושא היבטים אתיים בייצוג לקוחות זקנים, גישור בזיקנה, חוזים בבתי אבות וחוקים שונים להגנה מפני התעללות וניצול כלכלי. המשתתפים גילו עניין רב בתכנים ואנו מקווים לערוך השתלמויות נוספות במחוזות אחרים. בהזדמנות זו אנו מודים מקרב לב ללשכת עורכי הדין ועד מחוז חיפה ולמרצים הנכבדים שהשתתפו בהשתלמות: עו"ד מיטל סגל רייך, עו"ד אילן תמיר, עו"ד מיקי שינדלר, עו"ד סיון אפלבוים, עו"ד יעל פנקס ויו"ר העמותה ד"ר ישראל (איסי) דורון.

העמותה הצטרפה לקהילת הידע בזיקנה במיזם הזכויות האינטרנטי "כל זכות" כל זכות הינו מאגר ידע וזכויות שהינו תוצר של שיתוף פעולה של מיטב הארגונים והמומחים בתחום הזכויות בישראל שנרתמו יחדיו ליצירת אנציקלופדיה מקיפה, אמינה, עדכנית ונגישה באינטרנט של זכויות תושבי ישראל בכל תחומי החיים. המערכת מיועדת לשרת את כלל ציבור משתמשי האינטרנט בישראל אך עם מיקוד על מנגישי הזכויות: עובדי ומתנדבי המגזר השלישי ועובדי הממשל הבאים במגע עם צרכני הזכויות. העמותה הצטרפה -כארגון המתמחה בזכויות זקנים ויחד עם ארגונים מומחים אחרים- לכתיבה ועריכת הפרק העוסק בזכויות הקשורות בזיקנה.

העמותה מונתה כחברה בועדת ההיגוי בנושא נהגים זקנים ברשות הלאומית לבטיחות בדרכים מטרת הועדה היא לבחון את נושא נהיגת זקנים ולגבש המלצות להגברת הבטיחות בדרכים בקרב נהגים זקנים. המלצות הועדה יוגשו לשר התחבורה. העמותה רואה חשיבות גדולה בהשתתפותה בועדה וזאת לשם שמירת זכויותיהם החוקתיות לחופש התנועה וכבוד האדם של נהגים זקנים ולשם הבטחה כי הגבלה חוקית על נהיגה תהיה בגלל כישורי נהיגה ולא בשל גיל כרונולוגי בלבד.

שיתוף פעולה מתמשך עם "העמותה לפיתוח קהילתי בעכו" במסגרת שיתוף הפעולה העמותה עשתה פעולות סגור ומאבק על זכויות זקנים עולים וזכותם לגיור הולם, ליווי תכנית הכשרה למתנדבים אצל זקנים. כמו כן במסגרת שיתוף הפעולה העמותה הגישה עתירה לבג"צ בעניין 44/99 פאטמה סנדקלי נגד המוסד לביטוח לאומי.

הצטרפות לפורום לעבודה רב גילאית – הפורום הוקם על ידי מרכז "מהות", העמותה הצטרפה כחברה מובילה בפורום בו חברים ארגונים ומעסיקים במטרה לקדם שוק עבודה המעודד עבודה גם בגילאי הביניים ובגילאים מבוגרים, ללא הפליה. העמותה השתתפה בקיום דיון בפורום אודות העלאת גיל הפרישה לנשים מ-62 ל-64 ובכתיבת נייר עמדה לוועדה שמונתה על ידי שר האוצר בנושא זה.

העמותה חברה בשולחן העגול הלאומי לזכויות ניצולי השואה בישראל העמותה השתתפה בשולחן העגול השני לקידום זכויות ניצולי השואה בישראל מיסודה של הרשות לניצולי השואה. השולחן העגול הציג את התכנית להקמת מרכז מידע לניצולי שואה שיעניק מידע ויפעיל מתנדבים למיצוי זכויות ומתן תמיכה נפשית לניצולי השואה.

2.11 אינטרנט, פייסבוק ותקשורת

העמותה מפצה 4 פעמים בשנה, את הידיעון המשפטי האינטרנטי "זיקנה תקדימית" הכולל מידע עדכני על הפסיקה והחקיקה בתחום הזיקנה למאות מכותבים אנשי מקצוע וזקנים. דוגמא של דפי החזית של "זיקנה תקדימית" מצויים בנספחים.

העמותה מפעילה אתר אינטרנט בו ניתן לקיים מידע אודות זכויות משפטיות בזיקנה, מידע על פעילות העמותה ופרסומים שונים. כמו כן לעמותה טופס מקוון לבקשה למידע וייעוץ משפטי שנשלח על ידי הפונה דרך האתר ומגיע לטיפול בעמותה. האתר מושך למעלה מ-10,000 גולשים בשנה. בנוסף העמותה מפעילה ממשק פייסבוק עם 263 חברים, ממשק הפייסבוק מתעדכן באופן קבוע אודות פעילות העמותה ופרסומיה.

לאורך העשור פעילות העמותה דווחה בעיתונות היומית הכתובה, באינטרנט, במגזינים מקצועיים ופופולאריים בתחום הזיקנה, ברדיו והטלוויזיה.

במבט לפני

העשור הראשון של העמותה היה מאופיין בבניה מאומצת שלב אחר שלב של מבנה העמותה, מיצובה ונראותה בחברה הישראלית בכלל ובקהילת זכויות האדם בפרט. לא פעם העמותה נשאלה על נחיצותה בעולם רווי ארגוני זכויות ומאבקים אך נדמה שקריאת דו"ח זה מספקת תשובה לכך. העמותה תרמה בעשור האחרון למעבר משיח חסדים וצרכים בזיקנה לשיח זכויות ועוצמה בזיקנה להטמעת המושג גילנות ולמאבק בתופעה.

החברה הישראלית הולכת ומזדקנת, בדומה לשאר מדינות העולם, ולכן גם בעשור הבא תתמודד העמותה עם האתגר בלהמשיך ולקדם את רווחתם, כבודם ומעמדם של הזקנים בישראל. יהיה זה עשור בו נדרש למאבק על הזכות לחיות בכבוד ומניעת עוני בזיקנה, נדרש להתמודד ולהוביל את קידום הזכות לעבוד ולקחת חלק פעיל בחברה, עשור בו יוצגו הזקנים כמשאב ולא כנטל, עשור בו הזקנים יתכוננו יותר לעתיד לבוא. ברמה הבינלאומית מתרחשים שינויים ואולי אף נזכה לאמנה בינלאומית לזכויות הזקנים.

בכל השינויים הללו העמותה תמשיך להיות גוף ידע וייעוץ לציבור הרחב, להוביל מאבקים משפטיים עקרוניים בבתי המשפט ולהנגיש את הזכויות.

אנו בטוחים כי הדרך ארוכה אולם, שיתופי הפעולה שתוארו בדוח זה עם ארגוני זכויות וזיקנה אחרים ימשכו ויישאו פרי ונוכל להצביע על שיפור במעמדם של הזקנים בישראל אף בסיומו של העשור הבא.

נספחים

שילה אגודה לפיתוח שירותים לזקן בחיפה (ע"ר)

17 בפברואר 2008

שירות השגחה
וטיפול בבית

מרכזי יום
לקשישים מוגבלים
ותשושי נפש

קהילות מוגנות

הפעלת מתנדבים

נתיבי זהב

ייעוץ גריאטרי

מועדוני תעסוקה
מועדון "מסלול"

מרכז למניעה
וטיפול באלימות
כלפי קשישים

קידום בריאות

ספריה
ומרכז אור-קולי

מוקדי מידע וסיוע
לקשיש

מרכז מידע, ייעוץ
והכוונה

טלויזיה קהילתית
"גיל הצפון"

לכבוד

עו"ד כרמית שי
עמותת המשפט בשירות הזקנה
ת.ד. 843
חיפה 31000

שלום רב.

הנדון: תודה מקרב לב

ברצוננו להודות לך על הרצאתך החשובה והמרתקת בנושא ייפוי-כח רפואי.
הקשישים המבקרים במרכז יום לקשיש מאי הביעו את הערכתם להסביריך
המעניינים ויחסך החם כלפיהם.

ישר כח!

בכבוד רב

רח' חסן שוקרי

בסיס יפה

מנהלת מרכז יום לקשיש מאי

העתיקים:

ד"ר ישראל דורון – מנכ"ל עמותת המשפט בשירות הזקנה
הגב' שרלוט פרידמן – מנכ"ל שילה

מרכז יום לקשיש מאי – רח' חסן שוקרי 5, חיפה. טלפקס: 04-8629638

כתובתנו באינטרנט: www.shilo.co.il

שילה – מרכז יום כרמל
רחוב שושנת הכרמל 47 חיפה
טל : 04-8107929

14.03.10

לכבוד

ד"ר ישראל דורון

**מריצה בכיר, ד"ר למשפטים- ביה"ס לעבודה סוציאלית והחוג לגרונטולוגיה
אוניברסיטת חיפה- הפקולטה למדעי הרוחה והבריאות**

במסגרת שבוע ההתנדבות זכינו לשמוע הרצאה מאלפת שאורגנה ע"י המועצה להתנדבות חיפה
בתאריך 14.03.10 במרכז-יום לקשיש שילה שושנת-הכרמל.

ברצוני להודות לך מעומק-הלב בשם הצוות והקשישים המבקרים במרכז על
הרצאה חשובה ומעניינת מאוד בנושא "**זכויות הקשיש**" שהענקת לנו.
נושא ההרצאה היה רלוונטי ביותר לקהל הקשישים, עורר עניין רב אצל השומעים
וגרר אחריו שאלות רבות ומגוונות.

אנו מעריכים את תרומתך למען הקשיש ומברכים את פעילות עמותת "המשפט בשירות הזקנה"
בה הנך חבר ואת פעילותה הענפה והמבורכת של המועצה להתנדבות חיפה.

בתקווה להמשך פעילות תורמת גם בהמשך-
והרצאות נוספות בעתיד.
יישר כוח!

בכבוד רב

יולי גולדמן- רכזת תרבות

העתקים לידי:

יעל עבאדה: מנהלת המועצה להתנדבות חיפה

בני רום: מנכ"ל שילה

דניאלה אלרון: סמנכ"ל שילה

אריקה זילבר: מנהלת מרכז- יום כרמל

דה, ה' כ"ה ט"ו
27/9/06

לכבוד

עוז כהני שי

עמדת המשפט בשירות הזיקנה

ת.ד. 843

חיפה

שלום רב,

+

הנדון: הבטח תלדו והסדרה

ראשי, אני מאמין לך שנה טובה ומבורכת.
בשב אבא שלי ומשפחתי, אני מבקשים להפיק את תועלתנו
והדרכתנו אל עברך וטיפולך בדנין אל התביעה מול חברת
הפניקס.

תודה על האינפורמציה והסקרנה לך להצליח להוציא את הדין
לאור ולעצמי לדין מורה על שמתו בעד בו ושאינו מסוגל
להילחם את מחלת הדין שו מול חברת ענק כמו הפניקס.

כאלה הוקרה, אמא שלי בינתיים אמרו גמלה אצמיה.
אבינו לדג כצד להדכי את הגרומה,

דוגמאות לפניות למידע וייעוץ מהאתר:

נושא: הודעה מאתר עמותת המשפט

Name: [REDACTED]
Tel: [REDACTED]
Email: [mailto:\[REDACTED\]@gmail.com](mailto:[REDACTED]@gmail.com)

שלום רב,
שאלתי נוגעת לייפוי כוח לפי סעיף 16
לחוק זכויות החולה:
האם ישנה הגבלה על מספר מיופי הכוח
שאפשר למנות?
הסעיף בחוק נוקט בלשון יחיד, אולם
אינו מגביל את ההגדרה.
האם ידוע לכם על מקרים בהם מונו שני
מיופי כוח ויותר?
בטופס עצמו ישנו מקום לשני שמות של
מיופי כוח.
תודה מראש,
[REDACTED]

טופס בקשה לקבלת מידע משפטי

פרטים אישיים:

שם פרטי: [REDACTED]
שם משפחה: [REDACTED]
גיל: 63
מין: נקבה
ת.ז: [REDACTED]
עיסוק: פנסיונרית

פרטי התקשרות

רחוב: [REDACTED]
מספר בית: [REDACTED]
ת.ד: [REDACTED]
עיר: [REDACTED]
מיקוד: [REDACTED]
פקס: [REDACTED]
נייד: [REDACTED]
דוא"ל: [REDACTED]
[@yahoo.com](mailto:[REDACTED]@yahoo.com)

פרטי הבקשה/שאלה למידע משפטי:

שאלה בענין הפחתת הזכאות לגמלת סיעוד מהבטוח הלאומי.
האם זה חוקי לקחת בחשבון של הכנסות קיצבת ניצולי שואה?
השאלה נוגעת לאמי בת ה-82
תודה [REDACTED]

דוגמא לדף עובדות

עמותת המשפט בשירות הזיקנה (פר"ג: 500302002)

جمعية القانون في خدمة الشيخوخة

Law in the Service of the Elderly

דף עובדות: תופעת הניצול הכלכלי של זקנים – ואחריות הבנקים לצמצומה

מהו ניצול כלכלי של זקנים?

פעולה, שימוש או ניצול בלתי הולם ולא חוקי של כספים ו/או משאבים כלכליים אחרים של אנשים זקנים, בניגוד לרצונם או ללא ידיעתם, או תוך הפעלת לחץ והשפעה השוללים מהם את חופש הבחירה. הניצול הכלכלי יכול ללוש צורות מגוונות, הכוללות הוטאה, גניבת כסף ו/או רכוש, הפעלת לחץ למונן כספים, גרימת הוצאות כספיות מוגזמות, או החתמה על מסמכים בעלי השלכות כלכליות וכספיות בניגוד לרצונו של הזקן או ללא הסכמתו מדעת.

היקף תופעת הניצול הכלכלי בזקנים בישראל

בסקר הארצי המקיף בנושא התעללות בזקנים, שנערך על ידי המרכז לחקר הזיקנה בחיפה בשיתוף עם אש"ל והמוסד לביטוח לאומי, נמצא כי כ- 6.6% מכלל הנשאלים דיווחו כי היו קורבן לניצול כלכלי מסוגים שונים. הקטגוריה השכיחה ביותר שדווחה בהקשר זה היתה הפעלת לחץ כדי לקבל מהקשיש כספים בניגוד לרצונו, ואחריה – לקיחת כספים בניגוד לרצון הקשיש, גרימת הוצאות כספיות מוגזמות, החתמת מסמכים וזיוף מסמכים.

מעמד הבנקים במניעת הניצול הכלכלי

זקנים רבים מנהלים את חשבונותיהם הפיננסיים במשך שנים ארוכות בסניף בנק אחד בו פתחו את חשבון העו"ש מלפני שנים רבות. במקרים רבים מכירים פקדי הבנק את הלקוחות הזקנים לאורך השנים, ומלווים אותם לאורך שנות פעילותם, ושנות פרישתם. במקרים רבים, כאשר זקנים נתונים לניצול כספי, הראשונים שמבחינים בכך או נתקלים בכך הם פקדי הבנק.

דוגמאות לניצול כלכלי של זקנים במסגרת הפעילות הבנקאית: בחלק מהמקרים מגיע אדם זר לסניף הבנק מושך כספים נכבדים מחשבון העו"ש של הלקוח הזקן, מבלי שאדם זה נראה בעבר בסניף ומבלי שיש לו קשר משפחתי או אחר עם הלקוח הזקן. הדבר יכול לבוא לידי ביטוי גם במצב בו הזקן מתחיל להופיע לסניף הבנק מלווה באדם זר, ולמושך כספים מחשבון בעבר האדם הזר המלווה אותו. לעיתים אותם אנשים זרים הם פשוט עבריינים או אנשים המנצלים את חולשתו של הזקן ובלחץ או ערמה מרוקנים את חשבון הבנק של הקשיש בניגוד לרצונו או ללא הבנתו את המצב. ניצול שכוח אחר קיים במצב בו הלקוח הזקן מסתייע באדם במטפל או בבן משפחה בביצוע פעולות כספיות שונות באמצעות יפוי כוח. יפוי הכוח, בדרך כלל הינו כללי ורחב, מהווה פתח לניצול האמון של הזקן ומאפשר בעורמה נטילת כספים לשימושו האישי של מיופה הכוח ולעיתים להעמדת כספי הזקן כערבות לפעולות בנקיות אישיות או עסקיות.

בהקשר זה לבנקים תפקיד חשוב: הבנק אמנם מחויב בחובות סודיות, ובנוסף, עצם היות אדם זקן לכשעצמו אינו שולל ממנו את הזכות למושך את כספו ולתת אותו למי יחפוץ. יחד עם זאת, הבנק מציזו אינו יכול "לעצום את עיניו" מפני ניצול אפשרי של לקוחותיו הזקנים וכאשר קיים מצב דברים בו עולה חשד ברור ומבוסס שמיופה כוח של לקוח זקן פועל בניגוד מוחלט לטובתו של מי שהעניק לו את יפוי הכוח חובה על פקיד הבנק לברר עם הלקוח הזקן האם הפעולות החריגות הן על דעתו.

פניו ניתן לצמצם את תופעת הניצול הכלכלי בבנקים: ניתן לצמצם את התופעה באמצעות נקיטת זהירות במקו יפוי כוח לניהול חשבון הבנק, ראוי להקפיד להגביל את יפוי הכוח לפעולות הבנקאיות הנדרשות בלבד ולא לתת יפוי כוח כללי וגורף. בנוסף ראוי להקים מערך חינוך, הן לציבור הזקנים והן לפקדי הבנק בבנקים השונים בישראל, להגברת המודעות לתופעה ולדרכי ההתמודדות החוקיות עימה. לבסוף, ראוי להקים מסגרת חדשה של אומבדסמן ציבורי (נציב תלשות), אשר תטפל במניית הזקנים, בנושא התעללות בכלל וניצול כלכלי בפרט, תגביר את המודעות לתופעת ההתעללות הכלכלית בזקנים ותפעל באופן יזום ופעיל לצמצומה.

הגיעה העת לפעול להקמת מערך חוקי מקיף, המגן על זקנים מפני ניצול כלכלי

לפרטים נוספים: ניתן לפנות למייד כרמית שיל, יועצת העמותה, בטלפון: 1-800-222-213

ת.ד. 843, חיפה 31000

טל/פקס: 04-8644782 / 1-800-222-213

www.elderlaw.org.il

דוגמא לזיקנה תקדימית

עמותת המשפט בשירות הזיקנה (ע"ר: 580382992)

جمعية القانون في خدمة الشيخوخة

Law in the Service of the Elderly

פרסום זה נעשה בסיוע ובתמיכת הקרן החדשה לישראל – New Israel Fund

זיקנה תקדימית

חדשות, תקדימים וחיידושים משפטיים בתחום המשפט והזיקנה

כרך 3, גיליון 1

מרץ 2008

עתירות חדשות

- הוגשה עתירה מטעם העמותה כנגד אפליית מתנדבים במשמר האזרחי בגין גילם – עמותת המשפט בשירות הזיקנה הגישה לאחרונה עתירה לבג"צ כנגד הפליית מתנדבים זקנים במשמר האזרחי. עמותת המשפט בשירות הזיקנה עותרת לבג"צ כנגד המשמר האזרחי על הפסקת פעילות מתנדבים שגילם עולה על 67. העמותה טוענת כי ההפליה המעוגנת בנוהל מנוגדת לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו ולפסיקתו הקודמת של בית המשפט העליון. העתירה במלואה באתר הבית של העמותה - לחצו כאן.

פסיקה חדשה בתחום הזיקנה – פסקי העמותה

- פסק הדין בפרשת קלנר – לצערנו הרב, בסופו של הליך בית המשפט העליון דחה את עתירת העמותה לפסילת מדיניות "שני המעגלים" המגבילה את גיל המשתתפים במרכז. לפרטים נוספים לחצו כאן.
- פסק הדין בפרשת עובדי הסיעוד - לצערנו הרב, נמחקה עתירת העמותה לביטול נוהל המגביל את גיל עובדי הסיעוד. לפרטים נוספים לחצו כאן.

פסקי דין חדשים נוספים:

- האם קלנועית הינה "רכב מנועי" לצורך חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים - ת"א 61077/04. לפרטים נוספים לחצו כאן.
- זהות המעביד של מטפל זר בזקנה סיעודית - ע"ע 660/06. לפרטים נוספים לחצו כאן.
- התיישנות תביעה לקצבת זיקנה - עב"ל (ארצי) 162/07, לפרטים נוספים לחצו כאן.
- זכויות ניצולי שואה יוצאי תוניסיה - ע"א (ת"א) 3054/03. לפרטים נוספים לחצו כאן.
- אשרה לשיבת קבע מכוח נוהל "הורה קשיש" - עע"מ 11538/05, לפרטים לחצו כאן.
- מעמדה החוקי של הקרן לטיפול בחסויים - ע"א 8888/00, פרטים נוספים לחצו כאן.
- מעמדה של אלמנת גמלאי "אגד" לקבלת קצבת זיקנה מקרן הפנסיה - ע"א 7654/06, פרטים נוספים לחצו כאן.
- דינה של "מתנה" המוענקת על ידי קשישה לאפוטרופוסית שלה - ע"א 4377/04, גל גורן-הולצברג ואח' נ. אביבה מירז ואח', לפרטים נוספים לחצו כאן.
- הזכות לקבלת תרופה בגיל הזיקנה - בג"צ 4004/07, רימה טרונישבילי נ. משרד הבריאות ואח' - לפרטים נוספים לחצו כאן.
- חבות בנדיקין של בית חולים בגין נפילה ומותה של קשישה בת 77 בחדר מיון - ת"א 1180/04, עזבון המנוחה אמויאל זוהרה ואח' נ. שערי צדק - לפרטים נוספים לחצו כאן.

- 1 -

ת.ד. 843, חיפה 31000

טל/פקס: 04-8644782; 1-800-2222-13

דוא"ל: elderlaw@walla.com אתר אינטרנט: www.elderlaw.org.il

דוגמאות לקטעי עיתונים:

10:05 , 10.06.09

economy כלכלה

שלחו להדפסה

החוק ושברו

כך הביטוח הפקידים בביטוח הלאומי את הקשישים

ביטוח לאומי יזם לפני 4 שנים חוק מוגבל בזמן שיקל על קשישים לקבל קצבת סיעוד. הבעיה: הוא הגיש את התקנות רק עכשיו, ארבעה חודשים לפני שהוראת השעה יוצאת מתוקף
דוד רגב

הביטוח הלאומי "דואג" לקשישים: לפני קרוב לארבע שנים יזם המוסד חוק המתיר לקשישים להגיש ערעור במקרה שבקשתם לקבל גמלת סיעוד נדחתה. התיקון נקבע כהוראת שעה ל-4 שנים, ותוקפו יפוג בעוד ארבעה חודשים. הבעיה: אותם ביטוח לאומי, יזם החוק, הגיש רק לאחרונה את התקנות החדשות לאישור הכנסת, מה שאומר שלא לפי קשישים יהיו רק ארבעה חודשים לערער על תביעתם. המוסד לביטוח לאומי טוען שהעיכוב נעשה בשל מחסור בכוח אדם.

מדי שנה מקבלים כ-130 אלף קשישים מוגבלים בישראל גמלת סיעוד, המאפשרת להם, בין היתר, להעסיק מטפל סיעודי שיסייע להם במטלות היום-יום. אלא שלפי נתוני המוסד, כל קשיש שני מתוך כ-70 אלף קשישים שהגישו בשנה האחרונה בקשה לגמלת סיעוד, נדחה. לקשישים לא הייתה כל אפשרות לערער על החלטת הביטוח הלאומי והם יכלו להגיש בקשה חדשה רק אם השתנה מצבם הבריאותי. כאמור, בביטוח לאומי הציעו את החוק החדש, אך עד הימים האחרונים לא התקינו תקנות שיאפשרו הקמת ועדת ערר - אליה הקשישים יוכלו לערער, והקשישים לא יכלו להשתמש בחוק החדש.

קשישים סיעודיים (צילום אילוסטראציה) צילום: דודי ועקיני

לחצו כאן להגדיל הטקסט

עמותת המשפט בשירות הזקנה מאוניברסיטת חיפה, בראשותו של ד"ר ישראל דרון והעמותה לפיתוח קהילתי בעכו, עתרו באחרונה לבג"ץ בשמה של קשישה שבקשתה נדחתה ולא יכלה לערער על החלטת הביטוח הלאומי. בעתירה דורשות העמותות שבג"ץ יורה לביטוח הלאומי ולמשרד הרווחה להסביר מדוע לא הוקמו ועדות הערר אליהן יכלו הקשישים לפנות. "זה פשוט שיא האבסורד, דבר שלא ייאמן", אמר ל"ממון" יו"ר עמותת המשפט בשירות הזקנה, העומדת מאחורי העתירה, ד"ר ישראל דרון. "הכנסת חוקה חוק ונא גוף מינהלי כמו הביטוח הלאומי שרוקן מתוכו את החוק, תוך שהוא פוגע בקשישים, שדווקא בהם הוא אמור לטפל. מדוע היכו עד שהחוק יפקע כדי לתקן תקנות שממילא יהפכו למיותרות?"

בעקבות הגשת הבג"ץ, מיהרו בביטוח לאומי להגיש את התקנות לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת בדיון שנערך בנושא, הטיחה הוועדה ביקורת קשה על התנהלות הביטוח הלאומי בפרשה. ועדת העבודה והרווחה אישרה את התקנות תוך שהיא דורשת מהביטוח הלאומי למצוא פתרון לבעיית כוח האדם. התקנות ייכנסו לתוקף בימים הקרובים.

האבסורד הוא שדווקא במוסד לביטוח לאומי, שאמור להיות המוסד החברתי המוביל ומגן לחלשים, לזכיקים ולקשישים, לא התפנו לחשוב לרגע איך בכל זאת ניתן לסייע לקשישים הסובלים למצות את זכויותיהם בערוב ימיהם.

הכתבה המלאה התפרסמה הבוקר במוסף "ממון" של "ידיעות אחרונות"

מאיר כהן, מתנדב בן 83, בביתו, שלשום. האם גיל הוא המדד ליכולת התפקוד של אדם? תצלום: דודו בכר

לחם ועבודה

מאת רותי סיני

טור חברתי שבועי

1 עמותת "משפט בשירות הזקנה" הגישה עתירה לבג"ץ שעשויה לקבוע מסמרות במאבק נגד אפלייתו של אדם על רקע גילו

2 הביטוח הלאומי נתן לאילן עטיה 30 יום לבחור אם הוא מעדיף לחיות מקצבת זקנה של 1,700 ש" או מקצבת נכות של 3,000 ש"?

3 פסיקת בית הדין לעבודה מעלה שנציב שירות המדינה טעה כשהתעלם מחובת הייצוג לנשים במכרז לתפקיד במדור חקירות

לא רוצים זקנים

אל תשליכני

במדינות רבות הולכת ומוטמעת התודעה שאפליה על בסיס גיל פסולה באותה מידה שאפליה על בסיס מין, דת, לאום, נטייה מינית, הורות או כל מאפיין אחר פסולה. בישראל הקרב על התודעה בקושי החל, אבל בשבוע שעבר הוגשה לבג"ץ עתירה שעשויה לקבוע מסמרות במאבק נגד ה"גילנות" - אפלייתו של אדם על רקע גילו.

אחד העותרים הוא מאיר כהן, תושב נס ציונה, שההיסטוריה שלו היא ההיסטוריה של מדינת ישראל. הוא נולד במרוקו לפני 83 שנה, בארצה על סיפונה של "אקסודוס", עבד כל חייו בסולל בונה, נלחם כמעט בכל המלחמות.

לפני תשע שנים, בגיל 74, התגייס למשמר האזרחי. במקום שהצעירים יעבירו אותו את הכביש, היה כהן מפקח מדי בוקר על משמרות "זהירות בדרכים" של ילדי בית ספר. לאחר הצלצול היה עושה דרכו לתחנה המרכזית בנס ציונה, עולה לאוטובוסים ובדק שאין בהם חפצים חשודים. תפקידו גם כלל הודעות למשטרה על אנשים חשודים וכך הביא למעצרים

נלחמים על זכויות הזקנים

עמותת המשפט בשירות הזיקנה נלחמת באלה הפוגעים בזכויות הזקנים ומטפלת בפניות של קשישים שזכויותיהם נפגעו

עו"ד כרמית שי

שהתחייבה. העמותה סייעה לפונה בניסוח תביעה שהוגשה לבית משפט לתביעות קטנות. בתביעה ביקש הפונה כי יוחזר הכסף שנבתה ממנו החברה, יותר ממה שהיה קבוע בחוזה, ופיצוי כספי בנין עוגמת הנפש והטרחה שנגרמו לו.

בעניין דומה פנתה אל העמותה אישה אשר גם היא התקשרה בחוזה עם חברה המספקת שירותים ומכשירים רפואיים. הפונה חויבה אף היא בסכום חודשי גבוה יותר מהמוסכם בחוזה. כשגילתה זאת, הפסיקה הפונה את הוראת הקבע הפועלת לטובת החברה בחשבון הבנק שלה. אי לכך, החברה לשירותים רפואיים דרשה בתוקף שהוראת הקבע תוחזר, התקשרה לאישה לעתים תכופות ושלחה מכתבי התראה לבית הפונה.

הפונה הגיעה אל העמותה לאחר שחששה שיינקטו נגדה הליכים משפטיים. העמותה פנתה אל באי כוח החברה לשירותים רפואיים וטענה כי במעשיה הפרה החברה הוראות שונות בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. הוראות כגון, איסור הטעיה ואיסור ניצול מצוקת הצרכן. כמו כן הפרה הוראות בחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973, החובה לנהוג בתום לב ובדרך מקובלת

גיעה בזכויותיהם של הזקנים בישראל

היא עניין המתרחש לצערנו בכל יום. עמותת המשפט בשירות הזיקנה מועלת בהקשרים שונים להילחם בתופעה זו. בין היתר, העמותה מטפלת בפניות מהציבור המגיעות אליה ביחס למגיעה בזכויות. המגיעות נעשות דרך האינטרנט, הפקס או הטלפון. להלן נביא כמה דוגמאות וסיפורים על תלונות שמטופלות בימים אלה על ידי העמותה.

חברה המתיימרת לספק שירותים רפואיים, אך לא עומדת בהתחייבויותיה תחום משפטי אחד, שבמסגרתו מגיעות תלונות לעמותה, נוגע לחברות המבטיחות לספק שירותים רפואיים או ציוד רפואי, מחתימות את הזקנים על הוראת קבע בבנק או בכרטיס האשראי, ולאחר מכן לא עומדות בהתחייבויותיהן.

כך, לדוגמה, אל העמותה פנה בנו של אדם זקן, בשם אביו. אביו התקשר בחוזה להספקת שירותים ומכשירים רפואיים. החברה נבתה סכום חודשי גבוה מכפי שנקבע בחוזה, ובנוסף לא סיפקה את מלוא השירותים, כמו

עו"ד כרמית שי
יעצת משפטית,
עמותת המשפט
בשירות הזיקנה

עמותת
המשפט
בשירות
הזיקנה

חברת זו הוצאה לאור על ידי עמותת המשפט בשירות הזיקנה [ע"ר 580382992]

ת.ד. 843 חיפה 31000, טלפון: 1-800-222-213 ; אתר: www.elderlaw.org.il

כל הזכויות שמורות © לעמותת המשפט בשירות הזיקנה אין לעשות שימוש ו/או להעתיק ללא אישור מראש ובכתב מהעמותה.

דפוס הדר תעשיות בע"מ